

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΟΜΙΛΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

της

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΔΟΥΝΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: Ταχυνάκης Παναγιώτης

**Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική**

Νοέμβριος 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Παναγιώτη Ταχυνάκη για την βοήθεια που μου προσέφερε κατά την εκπόνηση της Διπλωματικής εργασίας μου όπως και για τις γνώσεις που μας μετέφερε στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, γεγονός το οποίο με ώθησε στο να επιλέξω το θέμα της εργασίας μου. Επίσης ευχαριστώ όλους τους διδάσκοντες καθηγητές του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική για τις γνώσεις που μας παρείχαν.

Επιπλέον, ευχαριστώ τα αδέρφια μου Ειρήνη και Δημήτρη για την κατανόηση και την ενθάρρυνσή τους σε όλα μου τα βήματα.

Τέλος θα ήθελα ιδιαίτερα θερμά να ευχαριστήσω τους γονείς μου Μαρία και Κωνσταντίνο για την ηθική, ψυχολογική και οικονομική συμπαράσταση σε όλα τα χρόνια των σπουδών μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα βασικά χαρακτηριστικά του αιώνα που διανύουμε είναι η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, η μεγάλη πολυπλοκότητα στην οργάνωση των επιχειρήσεων, καθώς και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ τους. Αναφέρεται, λοιπόν, συχνά ότι οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές κινούνται σήμερα σε μια «παγκόσμια οικονομία». Οι μεγάλες επιχειρήσεις για να επιβιώσουν και να κυριαρχήσουν στον κλάδο που δραστηριοποιούνται, καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες αντιμετώπισης του ανταγωνισμού και καλής λειτουργίας τους. Επομένως οι περισσότερες εταιρείες παρέχουν μεγάλο αριθμό υπηρεσιών και προϊόντων για την παροχή και παραγωγή των οποίων είναι απαραίτητη η παρακολούθηση της εξέλιξης της καινοτομίας και τεχνολογίας.

Ο τρόπος που επιλέγουν όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, και ο οποίος συνεχώς κερδίζει έδαφος, για να γίνουν ισχυρότερες, είναι η συνένωσή τους με άλλες. Αποτέλεσμα είναι η παρουσία στην διεθνή οικονομία, όλο και περισσότερων ομίλων επιχειρήσεων, οι οποίοι προκύπτουν από συγχωνεύσεις και εξαγορές με σκοπό την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.

Η τάση που επικρατεί στις εποχή μας στη διεθνή αγορά, κυρίως στις μεγάλες επιχειρήσεις, επομένως είναι δημιουργία ομίλων.

Η συνένωση αυτή των επιχειρήσεων ευνοήθηκε από πολλά κράτη, τα οποία θέσπισαν νόμους και φορολογικά μέτρα προς όφελος της οικονομίας τους, αφού με τις συγχωνεύσεις επιτυγχάνεται αξιόλογος ορθολογισμός του παραγωγικού κυκλώματος και οι επιχειρήσεις καθίστανται ικανές να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό και γίνονται βιώσιμες.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια της ολοκλήρωσης του Μεταπτυχιακού Προγράμματος της Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής. Το θέμα της εργασίας είναι «Ο Έλεγχος του Ομίλου Εταιρειών». Στην συγκεκριμένη εργασία θα επικεντρωθούμε στην παρουσίαση βασικών εννοιών σχετικά με τον Όμιλο Εταιρειών και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις με βάση την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία όπως και τις διατάξεις που προβλέπονται από τα Δ.Λ.Π. Ειδικότερα γίνεται αναφορά στον σημαντικό ρόλο του ελέγχου στις επιχειρήσεις που συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

1.1 Εισαγωγικά.....	1
1.2 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή.....	3
1.3 Όμιλος Επιχειρήσεων- Μητρική και θυγατρική Επιχείρηση.....	4
1.4 Συγγενείς και Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις.....	6
1.5 Προβλήματα Απεικόνισης της Περιουσίας και των Αποτελεσμάτων του Ομίλου Εταιρειών.....	8
1.6 Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις.....	11
1.7 Κατάρτιση Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων.....	13
1.7.1 Βασικές Αρχές που Διέπουν την Ενοποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων.....	14
1.7.2 Αρχές, Μέθοδοι και Κανόνες Αποτίμησης των Στοιχείων που Περιλαμβάνονται στην Ενοποίηση.....	15
1.7.3 Αρχές που Διέπουν την Τεχνική της Κατάρτισης των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων.....	17
1.7.4 Κατάρτιση του Ενοποιημένου Ισολογισμού.....	19
1.8 Μέθοδοι Ενοποίησης.....	20
1.8.1 Μέθοδος της Αγοράς.....	20
1.8.2 Μέθοδος της Κοινοπραξίας Συμφερόντων.....	22
1.8.3 Σύγκριση των Μεθόδων Ενοποίησης.....	23
1.8.4 Μέθοδος Ενοποίησης που Επιβάλλεται από την Ελληνική Νομοθεσία	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγικά.....	26
2.1 Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3.1 Εισαγωγικά.....	29
3.2 Επιχειρήσεις που Υπόκεινται σε Ενοποίηση.....	30
3.3 Απαλλαγή από την Υποχρέωση Κατάρτισης Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων	32
3.4 Περιπτώσεις που μια Επιχείρηση μπορεί να μην συμπεριληφθεί στην Ενοποίηση (Δυνητική Εξαίρεση)	34
3.5 Περιπτώσεις που μια Επιχείρηση δεν περιλαμβάνεται στην Ενοποίηση (Υποχρεωτική εξαίρεση).....	35
3.6 Δημοσιότητα των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων.....	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

4.1 Εισαγωγικά.....	37
4.2 Δ.Π.Χ.Α. 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις».....	38
4.2.1 Πεδίο Εφαρμογής Δ.Π.Χ.Α.10.....	39
4.2.2 Έλεγχος σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α 10.....	40
4.2.3 Η Εξουσία Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 10.....	41
4.2.4 Αποδόσεις-Σχέση μεταξύ εξουσίας και Αποδόσεων.....	41
4.2.5 Λογιστικές Απαιτήσεις.....	42
4.2.6 Απώλεια Ελέγχου.....	42
4.3 Δ.Λ.Π. 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις».....	43
4.3.1 Βασικές Έννοιες του Δ.Λ.Π. 27.....	43
4.3.2 Γνωστοποιήσεις σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27.....	44
4.4 Δ.Λ.Π.28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες».....	46

4.4.1 Σημαντική Επιρροή».....	47
4.4.2 Μέθοδος της Καθαρής Θέσης.....	48
4.4.3 Εφαρμογή της Μεθόδου της Καθαρής Θέσης.....	49
4.5 Δ.Π.Χ.Α. 11 «Σχήματα υπό Κοινό Έλεγχο».....	50
4.5.1 Στόχος.....	50
4.5.2 Κοινός Έλεγχος.....	50
4.5.3 Τύποι Σχημάτων υπό Κοινό Έλεγχο.....	51
4.6 Δ.Π.Χ.Α. 12 «Γνωστοποίηση Συμμετοχών σε άλλες Οντότητες».....	52
4.6.1 Στόχος.....	52
4.6.2 Πεδίο Εφαρμογής.....	53
4.6.3 Σημαντικές Κρίσεις και Παραδοχές.....	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

5.1 Εισαγωγικά.....	55
5.2 Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής.....	55
5.3 Αρμόδιο όργανο Ελέγχου για τις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις.....	56
5.4 Έλεγχος του Ενοποιημένου Ισολογισμού και του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων.....	58
5.5 Έλεγχος του Ενοποιημένου Προσαρτήματος και της Ενοποιημένης Έκθεσης Διαχείρισης.....	59
5.6 Εκθέσεις Ελέγχου.....	60
. 5.6.1 Συνοπτική Έκθεση Ελέγχου.....	60
. 5.6.2 Εκτενής Έκθεση και Διάφορα άλλα Είδη.....	61
. 5.6.3 Τα Υπέρ και τα Κατά των Εκθέσεων Ελέγχου.....	62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

1.1 Εισαγωγικά

Στην σύγχρονη οικονομία παρατηρούμε μια έντονη τάση συγκέντρωσης των επιχειρήσεων, είτε για να εξουδετερώσουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και να επιβληθούν μονοπωλιακώς στην αγορά, είτε για την καλύτερη οργάνωση της παραγωγής και την εξουδετέρωση των σοβαρών μειονεκτημάτων που απορρέουν από τον καταμερισμό των έργων. Η συγκέντρωση αυτή είναι αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου η οποία μετέβαλε τις μεθόδους παραγωγής και συντέλεσε στην εντατικοποίηση του ρυθμού της οικονομικής ζωής.

Πρέπει να τονίσουμε ότι παρόλο που η σύγχρονη επιχείρηση αποτελεί μια μεγάλη οικονομική μονάδα με εξειδικευμένη παραγωγή και τυποποιημένα προϊόντα, δεν έχει πάντοτε εξασφαλισμένη την επιτυχία λόγω του μεγάλου ανταγωνισμού που αναπτύσσεται στην αγορά. Για το λόγο αυτό η συγκέντρωση πολλές φορές αποτελεί ανάγκη επιβίωσης. Είναι πλέον όμως εμφανές ότι με την συγκέντρωση των επιχειρήσεων επιτυγχάνονται καλύτερα αποτελέσματα λόγω των υψηλών ρυθμών αποδοτικότητας. Οπότε σύμφωνα με τα παραπάνω, ο νέος τρόπος για να γίνουν όσο το δυνατόν ισχυρότερες οι επιχειρήσεις είναι μέσω της συνένωσης τους με άλλες. Έτσι δημιουργούνται ολοένα και περισσότεροι όμιλοι επιχειρήσεων, πραγματοποιούνται ολοένα και περισσότερες εξαγορές και συγχωνεύσεις με απώτερο στόχο την απόκτηση συγκριτικού πλεονεκτήματος έναντι των άλλων επιχειρήσεων. Η τάση λοιπόν που υπάρχει σήμερα στην αγορά όσον αφορά την οργάνωση μεγάλων και διαφοροποιημένων επιχειρήσεων προσανατολίζεται προς την δημιουργία ομίλων εταιρειών που εποπτεύονται από μια μητρική η οποία ασκεί τον έλεγχο επί των θυγατρικών της, μέσω κυρίως της πλειοψηφίας των δικαιωμάτων ψήφου που διαθέτει.

Η παραπάνω τάση συγκέντρωσης των επιχειρήσεων ανάλογα με το βαθμό σύμπραξης ή ένωσης των επιχειρήσεων διακρίνεται σε χαλαρή δέσμευση και σε συμπαγούς ένωσης. Στην πρώτη περίπτωση της χαλαρής δέσμευσης ανήκουν οι συμφωνίες κυρίων, οι κοινοπραξίες και διάφορες άλλες κερδοσκοπικής φύσεως συμπράξεις, ενώ στη δεύτερη περίπτωση της συμπαγούς ένωσης τα διάφορα Καρτέλ(Cartels), Κονσέρν(Konzern), Τραστ(Trust) και Χολντιγκς(Holdings).

Οι προαναφερόμενοι τύποι ή μορφές της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων παρουσιάζονται στο οικονομικό κύκλωμα είτε ως κάθετη ολοκλήρωση είτε ως οριζόντια συγκέντρωση είτε ως συμπληρωματική ή διαγώνια συγκέντρωση. Κατά την κάθετη ολοκλήρωση, επιχειρήσεις που ανήκουν σε διαδοχικά στάδια παραγωγής, του όλου κυκλώματος παραγωγής και κυκλοφορίας αγαθών και υπηρεσιών, συγχωνεύονται με τους προαναφερόμενους τύπους ή μορφές, για να εξουδετερώσουν μερικά από τα σημαντικότερα μειονεκτήματα του καταμερισμού των έργων. Στην περίπτωση όμως της οριζόντιας συγκέντρωσης, ομοειδής επιχειρήσεις συνασπίζονται κατά διάφορους τρόπους, για να εξουδετερώσουν τα μειονεκτήματα του μεταξύ τους ανταγωνισμού και να επικρατήσουν στην αγορά ως μονοπώλια ή ολιγοπώλια.

Τέλος στην περίπτωση της συμπληρωματικής συγκέντρωσης έχουμε συνασπισμό επιχειρήσεων που δεν παρουσιάζουν καμία ομοιότητα ή παραγωγική εξάρτηση αλλά των οποίων η δραστηριότητα αλληλοσυμπληρώνεται. Στην διαγώνια συγκέντρωση έχουμε συνασπισμό επιχειρήσεων με διαφορετικά προϊόντα τεχνολογία και πελάτες που σκοπεύει σε επέκταση του στο χώρο της αγοράς.

Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων ευνοήθηκε από τα διάφορα κράτη με θέσπιση ευεργετικών φορολογικών κυρίως μέτρων, ώστε να δημιουργηθούν αξιόλογα οικονομικά συγκροτήματα προς όφελος της εθνικής τους οικονομίας.

Δεν θα αναφερθούμε στα ιδιαίτερα προβλήματα που προξενούν στην εθνική οικονομία και στο διεθνές εμπόριο οι υπερσυγκεντρώσεις επιχειρήσεων οι οποίες δημιουργούν μονοπωλιακές ή ολιγοπωλιακές καταστάσεις. Πάντως αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τις νομοθετικές παρεμβάσεις στους οικονομικούς συνασπισμούς, η τάση συγκέντρωσης των επιχειρήσεων είναι αύξουσα.

Μια συνήθης μορφή συνασπισμού επιχειρήσεων είναι αυτή που επιτυγχάνεται με κεφαλαιακή δέσμευση. Η κεφαλαιακή δέσμευση δημιουργείται με την απόκτηση από μια επιχείρηση της πλειοψηφικής συμμετοχής σε μια άλλη ή και σε περισσότερες. Με τον τρόπο αυτό οι συνασπιζόμενες επιχειρήσεις θέτονται κάτω από τον έλεγχο αυτής που απέκτησε την πλειοψηφική συμμετοχή.

Πέρα όμως από την προαναφερόμενη περίπτωση, ο έλεγχος σε μια επιχείρηση από μια άλλη μπορεί να ασκείται με την απόκτηση της μειοψηφικής συμμετοχής βάση της σύμβασης ή διάταξης του καταστατικού ή με τη συνεργασία άλλων μετόχων.

Μετά από μια σύντομη εισαγωγή στο αντικείμενο επικεντρωνόμαστε στην παρουσίαση βασικών εννοιών σχετικά με τον Όμιλο Εταιρειών και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται μία βιβλιογραφική επισκόπηση. Κυρίως

γίνεται αναφορά σε άρθρα που έχουν γραφτεί και αφορούν τον ρόλο που έχει ο έλεγχος στον όμιλο εταιρειών, γνώμες και απόψεις που έχουν διατυπωθεί, όπως και συμπεράσματα μελετών που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο θέμα.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η ενοποίηση των οικονομικών καταστάσεων με βάση την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία. Ειδικότερα γίνεται αναφορά σχετικά με το ποιες επιχειρήσεις έχουν την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και ποιες όχι σύμφωνα με τον νόμο 2190/1920.

Στο τέταρτο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται η εισαγωγή του αναγνώστη στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που αφορούν την ενοποίηση. Συγκεκριμένα αναλύονται τα ακόλουθα εξής πρότυπα: Δ.Π.Χ.Α. 10, Δ.Λ.Π. 27, Δ.Λ.Π. 28, Δ.Π.Χ.Α. 11, Δ.Π.Χ.Α. 12.

Τέλος στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας γίνεται αναφορά στον τρόπο με τον οποίο γίνεται ο έλεγχος στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και στα αρμόδια όργανα ελέγχου. Επίσης παρουσιάζονται βασικά συμπεράσματα, προτάσεις και περιορισμοί, τα οποία ανέκυψαν από την εργασία αυτή.

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προσεγγίσει το θέμα του ομίλου εταιρειών μέσω της πρόσφατης ελληνικής νομοθεσίας και των διεθνών προτύπων, όπως και να παρουσιάσει την διαδικασία του ελέγχου και τον ρόλο του στις επιχειρήσεις που συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

1.2 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Στις μέρες μας η επέκταση της σύγχρονης επιχείρησης σε κάθετη, οριζόντια ή διαγώνια διάταξη μέσα στο εύρος της παραγωγικής διαδικασίας γίνεται κυρίως με τη δημιουργία νέων ή την αγορά ιδρυόμενων οικονομικών μονάδων, που έχουν συνήθως την μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας, τον έλεγχο των οποίων η εταιρεία που επενδύει εξασφαλίζει κυρίως με την κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών τους, αλλά και με άλλους τρόπους. Έτσι δημιουργούνται οι καλούμενοι όμιλοι εταιρειών, πολλοί εκ των οποίων αναπτύσσουν την επιχειρηματική τους δράση σε διεθνές επίπεδο, γνωστοί με την ονομασία πολυεθνικές εταιρείες. Οι όμιλοι αυτοί έχουν την υποχρέωση σύνταξης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Ο πρώτος Όμιλος Εταιρειών δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. το 1832. Η επέκταση των Ομίλων Εταιρειών στη χώρα αυτή δημιούργησε μεγάλο ενδιαφέρον και ανάγκη για την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Η ανάγκη αυτή προέκυψε από το

γεγονός πως η απλή αριθμητική συνάθροιση των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών δεν αποδίδει ούτε την περιουσιακή κατάσταση(περιουσιακή διάρθρωση και χρηματοοικονομική θέση), ούτε τα αποτελέσματα του ομίλου εταιρειών. Ο κύριος λόγος είναι πως ενώ ο Όμιλος Εταιρειών από ιδιωτικοοικονομική άποψη αποτελεί μια ενιαία οικονομική οντότητα, αντίθετα από νομική άποψη κάθε μία εταιρεία του Ομίλου διατηρεί τη δική της αυθυπαρξία και συντάσσει τις δικές της οικονομικές καταστάσεις.

Για πρώτη φορά θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση σύνταξης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων το 1938 στην Αυστραλία, το 1947 στην Μεγάλη Βρετανία, το 1965 στη Γερμανία και το 1967στη Γαλλία. Παρόλα αυτά η υιοθέτηση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων στην Αυστραλία καθυστέρησε δέκα με είκοσι χρόνια σε σχέση με τη Μεγάλη Βρετανία και σαράντα χρόνια σε σχέση με τις Η.Π.Α. Η πρώτη δημοσίευση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων από Αυστραλιανή Εταιρεία έγινε το 1931.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες όμως το 1890 πραγματοποιείται η πρώτη δημοσίευση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων από διάφορες εταιρείες όπως η General Electric και η Southern Pacific. Η εταιρεία όμως που πρώτη οδηγήθηκε στην κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων αθροίζοντας το ενεργητικό και τις υποχρεώσεις της μητρικής και των θυγατρικών της ήταν η U.S. Steel το 1900.

Στην Ελλάδα θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση σύνταξης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων με το Π.Δ. 498/1987 με το οποίο προσαρμόστηκε στην 7^η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία έθεσε τις γενικές γραμμές για τη σύνταξη των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων. Τέλος τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα εφαρμόστηκαν για τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χ.Α. και δημοσιεύουν ενδιάμεσες, εξαμηνιαίες και ετήσιες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις από 01/01/2005 και μετά.

1.3 Όμιλος Επιχειρήσεων – Μητρική και Θυγατρική Επιχείρηση

Το σύνολο των επιχειρήσεων που συνδέονται με κεφαλαιακούς δεσμούς καλείται όμιλος ή ομάδα επιχειρήσεων ή απλώς επιχειρήσεις συγκροτήματος.

Σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικά Πρότυπα, Όμιλος Εταιρειών είναι η μητρική εταιρεία μαζί με όλες τις εξαρτημένες από αυτήν εταιρείες. Στο ελληνικό δίκαιο δεν υπάρχει ορισμός για τον όμιλο εταιρειών, κυρίως επειδή δεν δίνεται ορισμός ούτε από την 7^η

Κοινοτική Οδηγία με την οποία προσαρμόστηκε ο νόμος 2190/1920 «Περί Ανωνύμων εταιρειών». Στη διεθνή βιβλιογραφία ως Όμιλος Εταιρειών αναφέρεται η επικεφαλής εταιρεία και όλες οι άμεσες ή έμμεσες εξαρτημένες επιχειρήσεις από αυτήν (κάθετος όμιλος). Επίσης και οι επιχειρήσεις που ενώ δεν συνδέονται μεταξύ τους με σχέση μητρικής – θυγατρικής έχουν τεθεί κάτω από ενιαία διοίκηση ή τα διοικητικά, διαχειριστικά ή εποπτικά όργανα τους αποτελούνται κατά πλειοψηφία από τα ίδια πρόσωπα (οριζόντιος όμιλος).

Όλες οι επιχειρήσεις του Ομίλου διατηρούν την νομική τους υπόσταση και συνεχίζουν να λειτουργούν ως ανεξάρτητες οικονομικές μονάδες, παρά το γεγονός ότι από οικονομικής άποψης αποτελούν ένα χρηματοοικονομικό σύνολο, έναν οργανισμό.

Μητρική επιχείρηση είναι αυτή που κατέχει μια πλειοψηφική συμμετοχή σε μια μία άλλη επιχείρηση και ασκεί, όπως είναι φανερό, έλεγχο πάνω σε αυτή. Η έννοια της μητρικής αποδίδεται και με άλλους όρους όπως ιθύνουσα, ηγέτιδα, κυρίαρχη ή ελέγχουσα.

Θυγατρική είναι η επιχείρηση που ελέγχεται από μία άλλη ιθύνουσα επιχείρηση. Η θυγατρική καλείται και εξαρτημένη, ελεγχόμενη ή υποτελής επιχείρηση. Οι θυγατρικές ή παραφυάδες εταιρείες έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα ότι ιδρύονται από τη μητέρα εταιρεία, κεφαλαιοποιούνται κατά κύριο λόγο από αυτή και αποκτούν συνήθως επωνυμία παραπλήσια της μητρικής εταιρείας που δηλώνει τη μεταξύ τους συγγένεια και έχουν συνήθως ομοειδές αντικείμενο δραστηριότητας. Ουσιαστικά πρόκειται για αποκεντρωμένους κλάδους εκμετάλλευσης με δική τους νομική προσωπικότητα. Συνεπώς κάθε θυγατρική είναι εξαρτημένη αλλά κάθε εξαρτημένη δεν είναι θυγατρική.

Έλεγχος υπάρχει όταν μία επιχείρηση έχει τη δύναμη να διευθύνει την οικονομική και επιχειρηματική πολιτική μιας άλλης επιχείρησης κατά τρόπο που να επιδιώκονται οφέλη από τις προαναφερόμενες πολιτικές. Στην πραγματικότητα έλεγχος υπάρχει, όταν μία εταιρεία κατέχει άμεσα ή έμμεσα μέσω άλλων εξαρτημένων εταιρειών, περισσότερο από το μισό της δύναμης των ψήφων σε μια άλλη εταιρεία. Δεσπόζουσα επιρροή μιας μητρικής σε μια εξαρτημένη υπάρχει, όταν η μητρική διαθέτει, άμεσα ή έμμεσα, τουλάχιστον το 20% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου της εξαρτημένης και ταυτόχρονα ασκεί κυριαρχική επιρροή στη διοίκηση ή τη λειτουργία αυτής.

Ο σκοπός δημιουργίας ενός Ομίλου επιχειρήσεων μπορεί να είναι είτε χρηματοοικονομικός, είτε επιχειρηματικός. Στην πρώτη περίπτωση η επιχείρηση αποκτά συμμετοχές στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων αποβλέποντας αποκλειστικά σε μία επικερδή μακροπρόθεσμη επένδυση των κεφαλαίων της, ενώ στην περίπτωση του επιχειρηματικού ομίλου, μία επιχείρηση αποκτά συμμετοχές ή άλλου είδους επιρροές σε άλλες επιχειρήσεις ή

ιδρύει η ίδια θυγατρικές επιχειρήσεις για την εξυπηρέτηση διαφόρων επιχειρηματικών σκοπών της.

1.4 Συγγενείς και Συνδεδεμένες Επιχειρήσεις

Συγγενής επιχείρηση είναι αυτή στην οποία η εταιρεία που επενδύει έχει σημαντική επιρροή και δεν είναι ούτε θυγατρική αλλά ούτε και κοινοπραξία. Σημαντική επιρροή είναι η δύναμη να συμμετέχει στη διαμόρφωση των αποφάσεων οικονομικής και επιχειρηματικής πολιτικής της συγγενούς.

Κατά έναν παλαιότερο ορισμό και συγκεκριμένα κατά το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 3, συγγενής εταιρεία είναι μια εκδότρια εταιρεία, που δεν είναι εξαρτημένη και ως προς την οποία όμως:

- Τα συμφέροντα της εταιρίας που επενδύει στη δύναμη των ψήφων της εταιρείας είναι ουσιώδη.
- Η εταιρεία που επενδύει έχει τη δύναμη να ασκεί σημαντική επιρροή στην οικονομική και επιχειρηματική πολιτική της εκδότριας, και
- Η εταιρεία που επενδύει προτίθεται να διατηρεί το ενδιαφέρον της, ως μια μακροπρόθεσμη επένδυση

Επιπλέον Συγγενής¹ χαρακτηρίζεται η επιχείρηση στις οποίας το κεφάλαιο συμμετέχει με ποσοστό τουλάχιστον 10% μια άλλη επιχείρηση η οποία ταυτόχρονα ασκεί ουσιώδη επιρροή στη διαχείριση και την οικονομική ζωή της πρώτης.

Ακόμη σύμφωνα με τον νόμο², τεκμαίρεται ότι μια επιχείρηση ασκεί ουσιώδη επιρροή σε μία άλλη επιχείρηση, όταν η παραπάνω συμμετοχή είναι ίση ή μεγαλύτερη από το 20 % του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων, ή των εταίρων της άλλης επιχείρησης. Πανομοιότυπο ορισμό δίνει και η 7^η Κοινοτική οδηγία με την οποία ταυτίστηκε ο παραπάνω νόμος.

Επιπρόσθετα σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό πρότυπο 28 «Επενδύσεις σε Συγγενής Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες» η ουσιώδης επιρροή παρουσιάζεται ως το δικαίωμα συμμετοχής στις αποφάσεις της οικονομικής και επιχειρηματικής πολιτικής της εκδότριας , χωρίς όμως να ασκείται έλεγχος πάνω σε αυτές τις πολιτικές. Τούτο τεκμαίρεται αν ο

¹ Θεοδωρίδου Ι., «Μετατροπή Εταιρείας από Θυγατρική σε Συγγενή», Έψιλον 7, Φεβρουάριος 2005, σελ. 183

² Ν.2190/1920 άρθρο 42 παρ.5

επενδυτής κατέχει άμεσα ή έμμεσα μέσω θυγατρικών τουλάχιστον το 20% των δικαιωμάτων ψήφου μιας εκδότριας. Αν δεν κατέχει άμεσα ή έμμεσα το 20% τότε δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή, εκτός αν αυτό μπορεί να αποδειχθεί καθαρά.

Η ύπαρξη ουσιώδους επιρροής γίνεται εμφανής συνήθως με έναν ή περισσότερους από τους εξής τρόπου³:

- Σημαντικές συναλλαγές μεταξύ των δύο επιχειρήσεων
- Εκπροσώπηση στο διοικητικό συμβούλιο ή άλλο παρόμοιο όργανο μιας επιχείρησης.
- Ανταλλαγή διοικητικού και διευθυντικού προσωπικού.
- Συμμετοχή στις διαδικασίες χάραξης της πολιτικής
- Παροχή ουσιαστικής τεχνικής πληροφόρησης

Παρατηρούμε λοιπόν ότι μια επιχείρηση θεωρείται συγγενής όταν ο επενδυτής κατέχει:

- Άμεσα ή έμμεσα μέσω θυγατρικών, τουλάχιστον το 20% των δικαιωμάτων ψήφου μιας εκδότριας
- Λιγότερο από το 20% των δικαιωμάτων ψήφου, ασκεί όμως ουσιώδη επιρροή. Πρέπει όμως να τονίσουμε ότι το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 10% γιατί σε αυτήν την περίπτωση δεν θα μπορεί να εμπίπτει στην έννοια της συμμετοχής κατά την παρ.5 του άρθρου 42 ε του Ν.2190/1920

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι οι έννοιες της ουσιώδους επιρροής και αυτής της κυρίαρχης επιρροής, είναι τελείως διαφορετικές παρόλο που συχνά υπάρχει μια σύγχυση ανάμεσα σε αυτές τις δύο έννοιες. Η κυρίαρχη επιρροή αποτελεί όρο ο οποίος συνδέεται με την έννοια των συνδεδεμένων επιχειρήσεων, ενώ η ουσιώδης επιρροή αποτελεί βασική προϋπόθεση της έννοιας των συγγενών επιχειρήσεων.

Επιπλέον μία κύρια διαφορά από την ελληνική νομοθεσία αποτελεί το γεγονός πως μια επένδυση σε συγγενή επιχείρηση πρέπει να απεικονίζεται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης⁴, εκτός αν η επένδυση αποκτάται και κατέχεται αποκλειστικά εν όψει της στο άμεσο μέλλον, οπότε πρέπει να απεικονίζεται σύμφωνα με τη μέθοδο του κόστους κτήσεως.

Παρακάτω γίνεται μια αναφορά στις συνδεδεμένες επιχειρήσεις καθώς θα ήταν παράλειψη να μην γίνει καμία αναφορά για αυτές.

³ Θεοδωρίδου Ι., «Υποχρέωση Κατάρτισης Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων», Λογιστής, Σεπτέμβριος 2000, σελ. 1254

⁴ Ν.2190/1920 άρθρο 106 παρ. 2

Συνδεδεμένες επιχειρήσεις είναι:

- Οι επιχειρήσεις εκείνες μεταξύ των οποίων υπάρχει σχέση μητρικής προς θυγατρική (εξαρτημένη)
- Οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις και κάθε μία από τις θυγατρικές ή τις θυγατρικές των θυγατρικών των συνδεδεμένων αυτών επιχειρήσεων.
- Οι θυγατρικές επιχειρήσεις άσχετα αν μεταξύ τους δεν υπάρχει απευθείας δεσμός συμμετοχής.

Η ανωτέρα έννοια των συνδεδεμένων διευρύνεται από τις διατάξεις του νόμου 2190/1920 και περιλαμβάνει και κάθε άλλη επιχείρηση, που έχει τεθεί κάτω από ενιαία διεύθυνση, με μία οι περισσότερες από τις προαναφερόμενες συνδεδεμένες επιχειρήσεις, είτε κατόπιν σύμβασης είτε σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού τους.

Τέλος παρακάτω γίνεται μια αναφορά σε ορισμένους όρους της λογιστικής φορολογίας, για τους ενοποιημένους λογαριασμούς .

Εξαρτημένη είναι μια συνδεδεμένη επιχείρηση, που ελέγχεται άμεσα από μία άλλη επιχείρηση ή έμμεσα, μέσω μιας ή περισσοτέρων ενδιάμεσων επιχειρήσεων. Έλεγχος μπορεί να υπάρχει όχι μόνο με την κατοχή του 50% και πλέον των δικαιωμάτων ψήφου, αλλά και με μικρότερο ποσοστό λόγω σύμβασης, συμφωνίας, μισθώσεως, δικαστικής αποφάσεως κτλ.

Συνδεδεμένες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται όλες οι επιχειρήσεις που είναι κάτω από κοινή ιδιοκτησία ή έλεγχο, ενώ Συγγενείς είναι αυτές που συνδέονται στενά με βάση επιχειρηματικές ή άλλες συμφωνίες, αλλά πάνω στις οποίες δεν υπάρχει κανένα δικαίωμα ελέγχου.

1.5 Προβλήματα Απεικόνισης της Περιουσίας και των Αποτελεσμάτων του Ομίλου Εταιρειών

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες δύο ή περισσοτέρων εταιρειών μπορεί να ενωθούν ή να συνδυαστούν κατά διάφορους τρόπους.

Η αύξηση των επιχειρηματικών συνδυασμών κατά τα τελευταία χρόνια και η ποικιλία των τρόπων πραγματοποίησης τους δημιούργησαν την ανάγκη της διαμόρφωσης λογιστικών αρχών και μεθόδων προς την κατεύθυνση αυτή, ώστε η παρουσίαση των πολύπλοκων συγγενικών σχέσεων που δημιουργούνται να είναι σωστή και ακριβοδίκαιη.

Η λογιστική αντιμετώπιση των επιχειρηματικών συνδυασμών εξαρτάται από τον τρόπο που αυτοί πραγματοποιούνται. Έστω ότι μία επιχείρηση αγόρασε μία άλλη που συγχωνεύτηκε με την πρώτη σε μία ενιαία επιχείρηση ή δύο διαφορετικές επιχειρήσεις διαλύθηκαν, αφού εισέφεραν όλα τους τα περιουσιακά στοιχεία για την ίδρυση μίας επιχείρησης. Στις περιπτώσεις αυτές, η λογιστική δεν αντιμετωπίζει πολύπλοκες συγγενικές σχέσεις, αλλά μία μόνο επιχείρηση, γιατί οι άλλες έπαψαν να υπάρχουν νομικά και να λειτουργούν ως ανεξάρτητες οικονομικές μονάδες. Όμως υπάρχει διαφοράς την περίπτωση που μία επιχείρηση αγόρασε μία άλλη και συνεχίζεται η νομική ύπαρξη και η και η απρόσκοπτη λειτουργία και των δύο επιχειρήσεων. Στην περίπτωση αυτή δημιουργείται μια συγγενική σχέση μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων που αποτελούν ένα μικρό όμιλο εταιριών.

Όπως όλοι γνωρίζουμε οι Όμιλοι εταιριών συγκροτούν από οικονομικής άποψης μία ενιαία οικονομική οντότητα, δηλαδή οι περιουσίες όλων τω εταιριών απαρτίζουν ένα σύνολο που τίθεται συνήθως κάτω από την ίδια διεύθυνση. Από νομικής άποψης η περιουσία του ομίλου των εταιριών ανήκει στα νομικά πρόσωπα των εταιριών του ομίλου.

Οι οικονομικές καταστάσεις που νόμιμα καταρτίζουν η μητρική και οι εξαρτημένες επιχειρήσεις αποσκοπούν στην απεικόνιση της περιουσιακής κατάστασης και τω αποτελεσμάτων κάθε μίας εταιρείας ως αυτοτελούς οικονομικής μονάδας. Οι οικονομικές αυτές καταστάσεις μητρικής και εξαρτημένων δεν εκφράζουν την περιουσία και τα αποτελέσματα του ομίλου των εταιριών και αυτό για τους εξής κυρίως λόγους:

Ως προς τους ισολογισμούς:

- ✓ Η πλειοψηφική συμμετοχή της μητρικής εταιρείας εμφανίζεται στους λογαριασμούς της, ως μια επένδυση. Όμως κάτω από το πρίσμα της περιουσίας του ομίλου δεν υπάρχει επένδυση, αλλά συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία των εξαρτημένων εταιριών.
- ✓ Η ανωτέρω πλειοψηφική συμμετοχή της μητρικής εταιρείας, εμφανίζεται στον ισολογισμό αυτής με τν αξία κτήσεως, που είναι άσχετη, σχεδόν πάντοτε, με την εσωτερική λογιστική αξία, όπως προκύπτει από την καθαρή θέση κάθε εξαρτημένης.

- ✓ Είναι δυνατόν να υπάρχουν απαιτήσεις και υποχρεώσεις μεταξύ των εταιρειών του ομίλου. Αυτές δεν αντιπροσωπεύουν τίποτα στο πλαίσιο της παρουσίας του ομίλου.

Σημαντικά είναι τα προβλήματα που προκύπτουν από τις διεταιρικές συναλλαγές, που είναι ισχυρές από νομικής άποψης και επιφέρουν έγκυρα αποτελέσματα σε κάθε νομικό πρόσωπο εταιρείας του ομίλου. Όμως αν τα αποτελέσματα αυτά εξεταστούν από την άποψη του ομίλου εταιρειών, σε ορισμένες περιπτώσεις θεωρούνται κατά το ποσοστό της αλληλεξάρτησης των εταιρειών ως μη πραγματοποιημένα.

Ως προς τα αποτελέσματα:

- ✓ Αγοραπωλησίες μεταξύ των εταιρειών του ομίλου είναι απόλυτα έγκυρες, αλλά επιδρούν στην οικονομική θέση του ομίλου μόνο αν οι συναλλαγές αυτές έγιναν με τρίτους.
- ✓ Μεταποιήσεις αποτελεσμάτων από τη μία εταιρεία στην άλλη του ομίλου, είναι νομικώς αποτελέσματα για κάθε εταιρεία, αλλά για το σύνολο του ομίλου χρειάζονται ανακατάταξη.
- ✓ Τα αποτελέσματα των εξαρτημένων εταιρειών δεν εμφανίζονται όλα στα αποτελέσματα της μητρικής επιχείρησης, αλλά μόνο αυτά που διανέμονται κατά το χρόνο της διανομής.

Πολλές επιχειρήσεις διεξάγουν ορισμένες από τις εργασίες τους μέσω θυγατρικών που δημιουργούνται για το σκοπό αυτό ή μέσω άλλων εξαρτημένων επιχειρήσεων. Μια επιχείρηση ελέγχει άλλες, με τη κατοχή των μετοχών τους, έτσι δημιουργείται το πρόβλημα πως θα γίνει κατά τον αποτελεσματικότερο τρόπο η εμφάνιση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων των εργασιών της. Οι οικονομικές καταστάσεις της μητρικής επιχείρησης δεν επαρκούν για να αποκαλύψουν ορισμένες ουσιώδεις πληροφορίες. Ακόμη και οι οικονομικές καταστάσεις της μητρικής μαζί με τις ξεχωριστές οικονομικές καταστάσεις των θυγατρικών ή εξαρτημένων μπορεί να συγκεντρώνουν πολύτιμα στοιχεία και πληροφορίες, αλλά δε επαρκούν για τις πολύπλοκες σχέσεις των επιχειρήσεων αυτών, που απαιτούν μια λεπτομερειακή ανακεφαλαίωση για να γίνει κατανοητή η παρουσίαση της οικονομικής εικόνας στο σύνολό της. Στην περίπτωση αυτή, η πιο κατάλληλη μέθοδος ανακεφαλαίωσης των καθολικών οικονομικών πληροφοριών θα ήταν η ενοποίηση όλων των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων ενός ομίλου.

1.6 Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η ανάγκη που παρουσιάστηκε και έγινε αισθητή σε αυτούς που διοικούν σοβαρές μητρικές εταιρείες για να δουν ευκρινώς την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των ομάδων επιχειρήσεων που ελέγχουν, έδωσε αφορμή στην γένεση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Οι μέτοχοι της μητρικής επιχείρησης, οι τωρινοί και οι μελλοντικοί, οι υπάλληλοι οι πελάτες και οι πιστωτές της ενδιαφέρονται για την τύχη ολόκληρου του ομίλου. Συνεπώς, έχουν την ανάγκη να πληροφορούνται για τα αποτελέσματα των εργασιών και την οικονομική κατάσταση του ομίλου, ως ενιαίου συνόλου. Η ανάγκη αυτή εξυπηρετείται με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, που εμφανίζουν τις οικονομικές πληροφορίες οι οποίες αφορούν τον όμιλο σαν να ήταν μία ενιαία επιχείρηση.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εξετάζουν τη μορφή της εταιρικής οργάνωσης και εμφανίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα εργασιών ενός ομίλου εταιρειών, σαν να είναι μία επιχείρηση που εργάζεται μέσω τμημάτων ή υποκαταστημάτων παρά μέσω εξαρτημένων επιχειρήσεων.

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, λοιπόν, είναι αυτές που εμφανίζουν την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα των εταιρειών του ομίλου, ως ενιαίας οικονομικής οντότητας, παραβλέποντας την ιδιαίτερη νομική προσωπικότητα της καθεμιάς. Κατά τα Διεθνή λογιστικά πρότυπα ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι οι καταστάσεις ενός ομίλου που παρουσιάζονται ως εκείνες μιας ενιαίας οικονομικής οντότητας. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι οι καταστάσεις αυτές δεν πρέπει να θεωρηθούν ως υποκατάστατα των ατομικών οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες αποκαλύπτουν την χρηματοοικονομική θέση και τη λειτουργική πρόοδο των επιμέρους επιχειρήσεων του ομίλου.

Δεν είναι διαφορετική η έννοια των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2190/1920 και της 7^{ης} Οδηγίας της ΕΟΚ.

Πρέπει να σημειώσουμε επιπλέον ότι σκοπός των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι να παρουσιάσουν, πρωτίστως, προς όφελος των μετόχων και των πιστωτών της μητρικής, τα αποτελέσματα των εργασιών και την οικονομική κατάσταση της μητρικής και των εξαρτημένων αυτής σαν να ήταν ο όμιλος μία απλή επιχείρηση.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται:

- ✓ Ο Ενοποιημένος Ισολογισμός
- ✓ Η ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
- ✓ Το Ενοποιημένο Προσάρτημα

Κατά τον Ν.2190/1920 και τη 7^η Κοινοτική οδηγία της ΕΟΚ δεν προβλέπεται η υποχρεωτική κατάρτιση ενοποιημένου πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, χωρίς όμως οι διατάξεις αυτές να αποκλείουν τη δυνατότητα παροχής σχετικών πληροφοριών στο τέλος της ενοποιημένης κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης ή ακόμα και στο ενοποιημένο προσάρτημα. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ένας τέτοιος πίνακας δεν παρέχει τη νομική βάση για υποχρεωτική διανομή μερίσματος ή για κράτηση αποθεματικών εκτός από αυτών που εμφανίζονται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών του ομίλου.

Παρόλα αυτά σύμφωνα με ένα νομοσχέδιο που ψηφίστηκε πρόσφατα, με το οποίο τροποποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις του νόμου 2190/1920, η παράγραφος 1 του άρθρου 100 αναφέρει ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν:

- ✓ Τον Ενοποιημένο Ισολογισμό
- ✓ Την Ενοποιημένη Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
- ✓ Τον Ενοποιημένο Πίνακα Κίνησης Ιδίων Κεφαλαίων
- ✓ Την Ενοποιημένη Κατάσταση Ταμειακών Ροών
- ✓ Το Ενοποιημένο Προσάρτημα

Πολλές φορές πριν ληφθεί οποιαδήποτε επιχειρηματική απόφαση καταρτίζονται κάποιες ενοποιημένες προκαταρκτικές καταστάσεις. Αυτές οι καταστάσεις δεν μπορούν να αντικαταστήσουν τις κατά την απόκτηση της συμμετοχής ή μετά από αυτή ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Όπως έχει προαναφερθεί, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την οικονομική κατάσταση της μητρικής και των εξαρτημένων αυτής επιχειρήσεων. Η κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών, άμεσα ή έμμεσα δεν είναι το μόνο και αποκλειστικό κριτήριο για την ανάγκη της ενοποίησης. Ο ασκούμενος με την πλειοψηφία μετοχών έλεγχος πρέπει να είναι διαρκής, δηλαδή η κατοχή των μετοχών να μην είναι μια προσωρινή

βραχυπρόθεσμη επένδυση. Δεν νοείται ενοποίηση στις περιπτώσεις που ο έλεγχος δεν είναι διαρκής και αδέσμευτος.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι τελευταία οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν κατακριθεί σοβαρά από τους οικονομικούς αναλυτές και αυτό κυρίως γιατί δεν παρέχουν τις αναγκαίες συγκρίσεις για τους διάφορους κλάδους της οικονομίας.

Από την πλευρά των επενδυτών, δεν παρέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες στους μετόχους της μητρικής σχετικά με τη διανομή μερίσματος των θυγατρικών. Επίσης οι καταστάσεις αυτές δεν αποκαλύπτουν ποιες θυγατρικές είναι κερδοφόρες και ποιες ζημιογόνες αφού η αδύναμη κατάσταση μιας θυγατρικής μπορεί να αντισταθμιστεί κατά τη διαδικασία της άθροισης από την ιδιαίτερα καλή κατάσταση μιας άλλης εξαρτημένης. Έτσι οι χρηματοοικονομικές αδυναμίες της μίας εταιρείας συγκαλύπτονται. Επιπλέον όσο αφορά τους πιστωτές τόσο της μητρικής όσο και των θυγατρικών μπορούν εύκολα να παραπλανηθούν καθώς δεν μπορούν να αποκομίσουν ωφέλιμες πληροφορίες που να αφορούν αποκλειστικά τα συμφέροντά τους.

1.7 Κατάρτιση Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων

Όπως ήδη έχει γίνει αναφορά παραπάνω, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν τον ενοποιημένο ισολογισμό, την ενοποιημένη κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης και το ενοποιημένο προσάρτημα.

Αυτές οι τρεις καταστάσεις, σύμφωνα με το νόμο, αποτελούν ενιαίο σύνολο και συνοδεύονται από την ενοποιημένη έκθεση διαχείρισεως. Το περιεχόμενο του ενοποιημένου προσαρτήματος και της ενοποιημένης έκθεσης διαχείρισεως προσδιορίζεται από το νόμο, ενώ η κατάρτιση και η κατανόηση των δύο αυτών εγγραφών δεν απαιτεί γνώσεις του μηχανισμού των λογιστικών εγγραφών. Αντίθετα η κατάρτιση του ενοποιημένου ισολογισμού και της ενοποιημένης κατάστασης αποτελεσμάτων βασίζεται στο μηχανισμό της διπλογραφικής μεθόδου. Για το λόγο αυτό στη συνέχεια θα εξεταστεί η τεχνική κατάρτισης των δύο αυτών βασικών ενοποιημένων λογιστικών καταστάσεων.

Ακόμη είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι οι υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις εξακολουθούν να διατηρούν την νομική τους αυτοτέλεια και αυθυπαρξία μετά την ενοποίηση. Οπότε ο ενοποιημένος ισολογισμός και η ενοποιημένη κατάσταση

αποτελεσμάτων χρήσης δεν αποτελούν την βάση για την επιβολή του φόρου εισοδήματος, διανομής μερίσματος κτλ, αλλά οι αντίστοιχες ετήσιες λογιστικές καταστάσεις των επιμέρους επιχειρήσεων του ομίλου. Οπότε η κατάρτιση των ενοποιημένων καταστάσεων γίνεται για άλλους λόγους στους οποίους έχει γίνει αναφορά παραπάνω.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί πως ο ετήσιος ισολογισμός μίας επιχείρησης συνδέεται με τον ισολογισμό της ίδιας επιχείρησης του προηγούμενου έτους. Αντίθετα ο ενοποιημένος ισολογισμός ενός ομίλου για μια συγκεκριμένη χρήση δεν συνδέεται με τον ενοποιημένο ισολογισμό του ίδιου ομίλου για την προηγούμενη χρήση. Αυτό συμβαίνει, όπως θα δούμε και παρακάτω, επειδή ο ενοποιημένος ισολογισμός κάθε χρήσης προκύπτει από τη συνάθροιση των ισολογισμών κάθε χρήσης των επιμέρους εταιρειών του ομίλου ύστερα από ορισμένες προσαρμογές.

1.7.1 Βασικές Αρχές που Διέπουν την Ενοποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων

Οι βασικές αρχές που διέπουν την ενοποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι οι παρακάτω:

(α) Η αρχή της πραγματικής εικόνας

Σύμφωνα με τη διάταξη του Ν.2190/1920 του άρθρου 100 παρ.3, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να εμφανίζουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης καθώς και των αποτελεσμάτων χρήσης του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση. Η σπουδαιότητα της διάταξης αυτής προκύπτει από την απαίτηση του Ν.2190/1920 για παροχή πρόσθετων πληροφοριών όταν η εφαρμογή των διατάξεων του νόμου δεν επαρκεί για τη διαμόρφωση της πραγματικής εικόνας.

(β) Η αρχή της σαφήνειας

Η αρχή της σαφήνειας επιβάλλεται με τη διάταξη του Ν.2190/1920 του άρθρου 100 παρ.2 που ορίζει ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται

με σαφήνεια. Η έννοια αυτή αφορά κυρίως τους τίτλους, την ομαλή κατάταξη και το ομοιογενές περιεχόμενο των επιμέρους κονδυλίων που εμφανίζονται στον ισολογισμό και την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

(γ) Η αρχή της νομιμότητας

Η αρχή αυτή καθιερώνεται με τη διάταξη του Ν.2190/1920 του άρθρου 100 παρ.2 που ορίζει ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται και να ανταποκρίνονται στις σχετικές διατάξεις του παρόντος νόμου.

1.7.2 Αρχές, Μέθοδοι και Κανόνες Αποτίμησης των Στοιχείων που Περιλαμβάνονται στην Ενοποίηση

Τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση αποτιμούνται με ομοιόμορφες από χρήση σε χρήση μεθόδους και σύμφωνα με τους κανόνες αποτίμησης που ορίζει ο Ν.2190/1920 άρθρο 42ε παράγραφος 14 και άρθρο 43. Η βάση των αρχών αποτίμησης είναι η παραδοχή της συνέχισης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ως αρχές αποτίμησης αναφέρονται οι εξής:

- Αρχή της συντηρητικότητας
- Αρχή της πραγματοποιήσεως του εσόδου
- Αρχή της χωριστής αποτίμησης
- Αρχή του ιστορικού κόστους

Είναι πολύ σημαντικό τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού των επιχειρήσεων που υπόκεινται σε ενοποίηση να έχουν αποτιμηθεί με τις ίδιες αρχές, μεθόδους και κανόνες γιατί διαφορετικά ανακύπτει σοβαρό πρόβλημα κατά την ενοποίηση. Στην περίπτωση αυτή επιβάλλεται από το νόμο επαναποτίμηση, σύμφωνα με τις μεθόδους που ακολουθούνται για την ενοποίηση, εκτός αν το αποτέλεσμα της επαναποτιμήσεως είναι ασήμαντο σε σχέση με το σκοπό της παρουσίασης με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της πραγματικής εικόνας της περιουσιακής διάρθρωσης, χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων του ομίλου.

Ακόμη όταν τα στοιχεία του ενεργητικού που θα συμπεριληφθούν στην ενοποίηση έχουν υποστεί έκτακτες διορθώσεις της αξίας τους για φορολογικούς λόγους, όπως πρόσθετες αποσβέσεις ή έκτακτες προβλέψεις, τότε τα στοιχεία αυτά πρέπει να συμπεριληφθούν στην ενοποίηση χωρίς τις έκτακτες αυτές διορθώσεις της αξίας τους. Σε περίπτωση όμως που δεν γίνει αυτό, τότε πρέπει στο ενοποιημένο προσάρτημα να απεικονίζονται και να αιτιολογούνται οι διορθώσεις αυτές.

Τέλος στο θέμα των κανόνων αποτίμησης πρέπει να συμπεριληφθεί και η πιθανή επιβάρυνση φόρου για μία ή περισσότερες από τις υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις. Ειδικότερα λαμβάνεται υπόψη στον ενοποιημένο ισολογισμό και ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων η τυχόν διαφορά που παρουσιάζεται κατά την ενοποίηση ανάμεσα στο φόρο που επιβαρύνει τη χρήση και τις προηγούμενες και στο φόρο που έχει καταβληθεί ή οφείλεται αντίστοιχα, με την προϋπόθεση ότι είναι πιθανό να προκύψει πραγματική επιβάρυνση φόρου για μία από τις επιχειρήσεις του ομίλου στο άμεσο μέλλον. Για παράδειγμα αν υποθέσουμε ότι εκπίπτουμε από τα φορολογητέα έσοδα αποσβέσεις που βασίζονται σε μεγαλύτερους φορολογικούς συντελεστές ενώ οι αποσβέσεις που πραγματικά αντιστοιχούν στην ανάλωση των παγίων είναι πολύ μικρότερες. Αυτό σημαίνει ότι οι φορολογικές αποσβέσεις θα έχουν καλύψει την αξία των παγίων σε λιγότερα χρόνια από ότι οι πραγματικές. Για το λόγο αυτό ο φόρος εισοδήματος θα είναι μικρότερος τα πρώτα χρόνια και μεγαλύτερος τα επόμενα χρόνια, λόγω ετεροχρονισμού των αποσβέσεων. Αυτήν την ετεροχρονισμένη επιβάρυνση των φόρων επιδιώκει να θέσει σε δικαιότερη βάση η προαναφερόμενη διάταξη.

Επίσης ως παράδειγμα ετεροχρονισμένης φορολογικής επιβάρυνσης μπορεί να αναφερθεί ο τρόπος αποτίμησης των αποθεμάτων μιας θυγατρικής επιχείρησης. Η αποτίμηση των αποθεμάτων της θυγατρικής με την ίδια μέθοδο και τρόπο αποτίμησης των αποθεμάτων της μητρικής ή και των άλλων εταιρειών του ομίλου μπορεί να οδηγήσει σε διαφορές φόρου, όταν η θυγατρική θα ήταν υποχρεωμένη από το νόμο να αποτιμήσει τα αποθέματα της διαφορετικά.

1.7.3 Αρχές που Διέπουν την Τεχνική της Κατάρτισης των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων

Αρχή της συνέπειας των μεθόδων ενοποίησης

Η αρχή αυτή καθιερώνεται με τη διάταξη του Ν.2190/1920 του άρθρου 104 παρ.2, η οποία ορίζει ότι οι μέθοδοι αποτίμησης δεν πρέπει να μεταβάλλονται από τη μία χρήση στην άλλη. Παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή επιτρέπονται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οπότε κάθε παρέκκλιση αναφέρεται και αιτιολογείται επαρκώς στο προσάρτημα, μαζί με εκτίμηση της επίδρασης της στην περιουσιακή διάρθρωση, στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

Αρχή της απεικόνισης των ενοποιημένων επιχειρήσεων ως μιας επιχείρησης

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την περιουσιακή διάρθρωση(ενεργητικό και παθητικό), τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, σαν να πρόκειται για μία μόνο επιχείρηση. Από την αρχή αυτή απορρέουν οι ακόλουθες επιμέρους αρχές:

(α) Η αρχή της εξαλείψεως των διεταιρικών χρεापαιτήσεων

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι υποχρεώσεις και οι απαιτήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, κατά το Ν.2190/1920 άρθρο 104 παρ.2α , απαλείφονται από τους λογαριασμούς των ενοποιημένων ισολογισμών.

(β) Η αρχή της εξαλείψεως των διεταιρικών εσόδων – εξόδων

Σύμφωνα με την αρχή αυτή και το Ν.2190/1920 άρθρο 104 παρ.2β, τα έσοδα και τα έξοδα που προέρχονται από συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση απαλείφονται από τους λογαριασμούς των ενοποιημένων αποτελεσμάτων χρήσης.

(γ) Η αρχή της εξαλείψεως των διεταιρικών κερδοζημιών

Σύμφωνα με την αρχή αυτή και τον Ν.2190/1920 άρθρο 104 παρ.3γ, τυχόν κέρδη ή ζημιές από συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση, τα οποία περιέχονται στη λογιστική αξία στοιχείων του ενεργητικού, απαλείφονται από τους λογαριασμούς του ενοποιημένου ισολογισμού και των ενοποιημένων αποτελεσμάτων χρήσης. Η απάλειψη μπορεί να γίνει αναλογικά, με βάση το ποσοστό συμμετοχής της μητρικής επιχείρησης στο κεφάλαιο της θυγατρικής. Παρέκκλιση από την παραπάνω αρχή επιτρέπεται

μόνο στην περίπτωση που οι σχετικές συναλλαγές έχουν γίνει σύμφωνα με τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς και η απάλειψη των κερδών ή των ζημιών θα συνεπαγόταν δυσανάλογα έξοδα.

Αρχή που υπαγορεύει να αναφέρονται στο προσάρτημα οι σημαντικές παρεκκλίσεις από τις παραπάνω αρχές

Σύμφωνα με την αρχή αυτή και το Ν.2190/1920 και το άρθρο 104 παρ.4, κάθε παρέκκλιση από τις παραπάνω αρχές αναφέρεται στο ενοποιημένο προσάρτημα και εφόσον έχει σημαντική επίδραση στην περιουσιακή διάρθρωση, στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.

Αρχή που επιτρέπει την παρέκκλιση από τις παραπάνω αρχές

Σύμφωνα με την αρχή αυτή και το Ν.2190/1920 άρθρο 100 παρ.3, παρεκκλίσεις από τις παραπάνω τρεις αρχές επιτρέπονται μόνο όταν τα σχετικά ποσά είναι ασήμαντα σε σχέση με τη θεμελιώδη αρχή της "πραγματικής εικόνας".

Αρχή που υπαγορεύει ως ημερομηνία κλεισίματος των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων την ημερομηνία κλεισίματος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της μητρικής επιχείρησης

Η αρχή αυτή προκύπτει από τη διάταξη του Ν.2190/1920 άρθρο 104 παρ.6, σύμφωνα με την οποία οι ενοποιημένες καταστάσεις καταρτίζονται με την ίδια ημερομηνία κλεισίματος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της μητρικής επιχείρησης.

Αρχή που υπαγορεύει τη συγκρισιμότητα των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

Σύμφωνα με την αρχή αυτή και το Ν.2190/1920 άρθρο 104 παρ.9, αν η σύνθεση του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση έχει μεταβληθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια της χρήσεως, τότε οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες με τις οποίες θα γίνεται δυνατή η σύγκριση των διαδοχικών ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

1.7.4 Κατάρτιση του Ενοποιημένου Ισολογισμού

Την υποχρέωση για την κατάρτιση του ενοποιημένου ισολογισμού την έχει η μητρική επιχείρηση του ομίλου. Ο ενοποιημένος ισολογισμός αποτελείται από ένα σύνολο ενεργητικών στοιχείων, που απαρτίζεται από τα υποσύνολα των ενεργητικών στοιχείων της μητρικής επιχείρησης και των θυγατρικών επιχειρήσεων, αφού απαλειφθούν ορισμένα στοιχεία και από ένα σύνολο παθητικών στοιχείων που απαρτίζεται επίσης από τα υποσύνολα των παθητικών στοιχείων της μητρικής και της θυγατρικής ή θυγατρικών. Η ισότητα των σκελών ενεργητικού – παθητικού του ενοποιημένου ισολογισμού προέρχεται αφενός από το γεγονός ότι ο ισολογισμός αυτός προκύπτει από την συνάθροιση σκελών ισολογισμών που είναι μεταξύ τους ίσα και αφετέρου από το γεγονός ότι ένα ποσό αφαιρείται για παράδειγμα από το ενεργητικό σκέλος του ισολογισμού μίας επιχείρησης του ομίλου, το ίδιο ποσό αφαιρείται από το παθητικό σκέλος από έναν ή περισσότερους λογαριασμούς του ισολογισμού της ίδιας ή άλλης επιχείρησης του ομίλου. Οπότε η διαδικασία και η τεχνική της ενοποίησης βασίζεται στους γνωστούς μηχανισμούς της διπλογραφίας.

Η λογιστική διαδικασία της ενοποίησης, δηλαδή οι απαλείψεις, αναπροσαρμογές κτλ, καθώς και οι μεταφορές των στοιχείων των επιμέρους ισολογισμών στον ενοποιημένο ισολογισμό δεν γίνονται με εγγραφές στα βιβλία των επιχειρήσεων του ομίλου, τα οποία μένουν ανεπηρέαστα από τη διαδικασία αυτή. Η λογιστική διαδικασία γίνεται έξω από τα λογιστικά βιβλία των προς ενοποίηση επιχειρήσεων του ομίλου με:

- Την κατάρτιση ενός πίνακα ενοποίησης, είτε
- Με την διενέργεια λογιστικών εγγραφών σε ξεχωριστή σειρά βιβλίων από τις οποίες θα προκύψουν τα λογιστικά μεγέθη που θα περιληφθούν στον ενοποιημένο ισολογισμό ή σε άλλη ενοποιημένη λογιστική κατάσταση

Η λογιστική διαδικασία με τη βοήθεια του πίνακα έχει ως εξής: μεταφέρονται σε αυτόν, υπό μορφή ισολογισμού, τα δεδομένα των ισολογισμών των επιμέρους επιχειρήσεων και στη συνέχεια σε κάθε στοιχείο του ενεργητικού, παθητικού ή καθαρής περιουσίας σημειώνεται η μεταβολή που επέρχεται και το ποσό της μεταβολής. Στη συνέχεια κάθε λογαριασμός καταγράφεται με το ποσό που προκύπτει μετά την ενδεχόμενη μεταβολή που έγινε και από το σύνολο των λογαριασμών αυτών συγκροτείται ο ενοποιημένος ισολογισμός. Η χρησιμοποίηση του πίνακα αυτού ενδείκνυται όταν ο αριθμός των εγγραφών είναι μικρός, όταν όμως υπάρχουν πολλές εγγραφές, η κατανόηση του πίνακα γίνεται δύσκολη και προτείνεται η επόμενη διαδικασία.

Η λογιστική διαδικασία ενοποίησης με τη διενέργεια λογιστικών εγγραφών σε ξεχωριστή σειρά βιβλίων έχει ως εξής:

Από τους προς ενοποίηση επιμέρους ισολογισμούς των επιχειρήσεων ανοίγονται αντίστοιχοι λογαριασμοί σε ξεχωριστό γενικό καθολικό. Στη συνέχεια στο ξεχωριστό ημερολόγιο της ενοποίησης καταχωρούνται με τη διπλογραφική μέθοδο οι εγγραφές που απαιτούνται προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ενοποίηση, δηλαδή οι εγγραφές προσαρμογών κλπ. Τέλος οι εγγραφές αυτές μεταφέρονται στους λογαριασμούς του γενικού καθολικού. Μετά από τις εγγραφές αυτές κάθε λογαριασμός με το υπόλοιπό του μεταφέρεται στον ενοποιημένο ισολογισμό αφού προηγουμένως αθροιστούν τα υπόλοιπα των ομοειδών λογαριασμών.

Άρα όπως είναι φανερό, για να μπορέσει η μητρική να ανταποκριθεί στην υποχρέωση της για κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, θα πρέπει η θυγατρική ή οι θυγατρικές να της παράσχουν τα αναγκαία στοιχεία και πληροφορίες.

1.8 Μέθοδοι Ενοποίησης

Παρά το γεγονός ότι κάθε μία από τις επιχειρήσεις του ομίλου τηρεί ξεχωριστά λογιστικά βιβλία και κατάρτιζει ιδιαίτερες οικονομικές καταστάσεις, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, είναι αναγκαία η κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων για το ενιαίο οικονομικό σύνολο του ομίλου. Η μητρική πρέπει να κατάρτισει τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, δηλαδή τις οικονομικές καταστάσεις του ομίλου των επιχειρήσεων, σαν να ήταν μία και μοναδική επιχειρηματική οντότητα. Παρακάτω γίνεται μία αναφορά στις μεθόδους ενοποίησης.

1.8.1 Μέθοδος της Αγοράς

Κατά τη μέθοδο της αγοράς η μητρική εταιρεία χρεώνει το λογαριασμό της συμμετοχής με την τρέχουσα αξία των μετοχών της εξαρτημένης κατά το χρόνο της αγοράς, με την υπόθεση

ότι το ποσό που κατέβαλε η μητρική εταιρεία κατά το χρόνο της αγοράς αντανakλά την τρέχουσα αξία των μετοχών κατά τον χρόνο αυτόν. Η σημαντική συνέπεια αυτής της αρχής είναι ότι κατά την ενοποίηση, τα περιουσιακά στοιχεία της θυγατρικής επιχείρησης πρέπει να αποτιμηθούν στην τρέχουσα αξία τους, κατά την ημέρα απόκτησης της συμμετοχής, προτού οι αξίες αυτών συναθροιστούν με τις λογιστικές αξίες των περιουσιακών στοιχείων της μητρικής εταιρείας.

Τα γενικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μεθόδου, για την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Τα στοιχεία του ενεργητικού και οι υποχρεώσεις της θυγατρικής εταιρείας εμφανίζονται από την ιθύνουσα εταιρεία στο κόστος της ημερομηνίας κτήσης τους με εφαρμογή της αρχής του ιστορικού κόστους. Ως κόστος θεωρείται η τιμή που πληρώθηκε για την αγορά των μετοχών της θυγατρικής και αυτό δεν είναι τίποτα άλλο από την αξία αγοράς τους κατά την ημερομηνία κτήσης.
2. Τα στοιχεία του ενεργητικού της θυγατρικής αναφέρονται με την αξία αγοράς κατά την ημέρα της κτήσης. Στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται όλα τα συγκεκριμένα ενσώματα και ασώματα στοιχεία (απαιτήσεις, αποθέματα, εξοπλισμός κτλ). Οι υποχρεώσεις της θυγατρικής εταιρείας, συνήθως αναφέρονται στην κατά τα βιβλία αξία τους.
3. Η διαφορά ανάμεσα στο συνολικό κόστος αγοράς και της τρέχουσας αξίας των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν μείον την αξία των υποχρεώσεων προς τρίτους αναφέρεται ως "υπεραξία αποκτήσεως". Η υπεραξία αυτή υπόκειται σε απόσβεση, ως ένα έξοδο στις οικονομικές καταστάσεις αποτελεσμάτων της μητρικής.
4. Κατά την ημέρα της ενοποίησης το υπόλοιπο των κερδών εις νέο της ενοποιούμενης μονάδας ορίζεται ως υπόλοιπο κερδών εις νέο της μητρικής. Αυτό σημαίνει πως το υπόλοιπο των εις νέο κερδών της εξαρτημένης επιχείρησης εξαλείφεται. Δηλαδή δεν μεταφέρεται εις νέο.
5. Μετά την ενοποίηση οι οικονομικές καταστάσεις που αφορούσαν τις προ της ενοποίησης περιόδους πρέπει να αναφέρονται μόνο στα ιστορικά γεγονότα της μητρικής επιχείρησης.

Τέλος σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 22, αντικείμενο της μεθόδου της Αγοράς είναι η λογιστική απεικόνιση της αγοραζόμενης επιχείρησης, εφαρμόζοντας τις ίδιες αρχές όπως σε κάθε αγορά περιουσιακών στοιχείων.

1.8.2 Μέθοδος της Κοινοπραξίας Συμφερόντων

Η τεχνική της ενοποίησης με τη μέθοδο της αγοράς βασίζεται στην παραδοχή ότι μία επιχείρηση αγόρασε μια άλλη και με αυτόν τρόπο η μητρική απέκτησε τον έλεγχο στην θυγατρική και μπορεί να διευθύνει τις δραστηριότητες της σύμφωνα με τις επιδιώξεις του ομίλου εταιρειών. Όμως ορισμένοι επιχειρηματικοί συνδυασμοί δεν παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά αυτά. Είναι δυνατόν σε μία περίπτωση που οι μέτοχοι δύο εταιρειών θέλουν να ενώσουν τα συμφέροντα τους αυτό να γίνει με την ανταλλαγή των μετοχών. Σε αυτήν την περίπτωση οι μέτοχοι της μίας εταιρείας ανταλλάσσουν τις μετοχές τους με μετοχές της άλλης εταιρείας, η οποία τις εκδίδει για το σκοπό αυτό. Αυτό γίνεται χωρίς όμως να έχουμε ανταλλαγή μετοχών μεταξύ των μετόχων της μίας και της άλλης εταιρείας, καθώς μπορεί να γίνει με τη δημιουργία μιας νέας εταιρείας που θα εκδώσει μετοχές προς τους μετόχους των άλλων υπάρχουσών εταιρειών. Οι νομικές ρυθμίσεις για την ένωση αυτή των συμφερόντων διαφέρουν σε κάθε χώρα της Ε.Ε..

Στη χώρα μας δεν επιτρέπεται ο προαναφερόμενος επιχειρηματικός συνδυασμός. Άλλωστε η αμοιβαία συμμετοχή, δηλαδή η κατοχή μετοχών της μητρικής από την εξαρτημένη δεν επιτρέπεται από την ισχύουσα στη χώρα μας νομοθεσία για τις ανώνυμες εταιρείες.

Στις χώρες που επιτρέπεται αυτός ο επιχειρηματικός συνδυασμός, η εταιρεία της οποίας οι μέτοχοι έχουν ανταλλάξει τις μετοχές τους διατηρεί την ξεχωριστή νομική ταυτότητα της και συνεχίζει να εμπορεύεται κανονικά. Πληρώνει μέρος στην εταιρεία που κατέχει όλες τις μετοχές και η τελευταία διανέμει μέρος σε όλους τους μετόχους του ομίλου με βάση τα συνολικά αποτελέσματα όλων των εταιρειών. Αυτός ο επιχειρηματικός συνδυασμός στις χώρες που επιτρέπεται, αποβλέπει κυρίως σε ορισμένα φορολογικά πλεονεκτήματα.

Τα γενικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μεθόδου για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, μπορεί να συνοψιστούν στα εξής:

1. Το ενεργητικό και οι υποχρεώσεις των εταιρειών απεικονίζονται στην κατά τα βιβλία της κάθε εταιρείας αξία τους. Μολονότι μπορούν να γίνουν αναπροσαρμογές, η τρέχουσα αξία των περιουσιακών στοιχείων της θυγατρικής κατά την ημέρα του επιχειρηματικού σχεδιασμού δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αντικατάστατο της κατά τα βιβλία αξίας την ημέρα αυτή.

2. Δεν υπάρχουν αποτελέσματα υπεραξίας από τον παραπάνω επιχειρηματικό συνδυασμό.
3. Τα κέρδη τα οποία δεν είχαν διανεμηθεί και απεικονίζονται στους ισολογισμούς των εταιρειών, προστίθενται στα κέρδη που θα προκύψουν από τις συνδυασμένες πλέον εταιρείες κατά την ημέρα της "αγοράς".
4. Μετά τον συνδυασμό των εταιρειών, οι οικονομικές καταστάσεις που αφορούν την περίοδο πριν τον συνδυασμό, πρέπει να καταρτιστούν πάλι σαν να ήταν οι εταιρείες συνδυασμένες σε όλη τη διάρκεια των περιόδων αυτών.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός πως η εφαρμογή της μεθόδου της κοινοπραξίας για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων επιβάλλεται μόνο όταν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις που ορίζει το άρθρο 20 της 7^{ης} οδηγίας της ΕΟΚ. Στις ΗΠΑ οι προϋποθέσεις αυτές είναι περισσότερες.

1.8.3 Σύγκριση των Μεθόδων Ενοποίησης

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, θεωρητικά και πρακτικά μπορεί να έχουν και οι δύο μέθοδοι. Η μέθοδος της κοινοπραξίας των συμφερόντων επικρίνεται γιατί αγνοούνται οι αξίες που δόθηκαν και λήφθηκαν κατά τη στιγμή της αγοραπωλησίας της συμμετοχής. Όμως αυτή η μέθοδος θεωρείται περισσότερο αντικειμενική από τη μέθοδο της αγοράς γιατί συνεχίζεται η εφαρμογή των παραδεγμένων λογιστικών αρχών και αποφεύγεται η λογιστικοποίηση των αξιών με διαφορετική μέθοδο στη μητρική από ότι στις εξαρτημένες. Αντίθετα αυτοί που δέχονται την μέθοδο της αγοράς θεωρούν ότι μία εταιρεία αγοράζει μία άλλη και ο έλεγχος περνά στην αγοράστρια εταιρεία με μία συναλλαγή που βασίζεται στην τρέχουσα πραγματική αξία. Εμφανίζονται όμως προβλήματα σχετικά με τον αντικειμενικό προσδιορισμό της τρέχουσας αξίας και την διαφοροποίηση στη λογιστικοποίηση των αξιών.

1.8.4 Μέθοδος Ενοποίησης που Επιβάλλεται από την Ελληνική Νομοθεσία

Όπως έγινε αναφορά παραπάνω από την ελληνική νομοθεσία δεν επιτρέπεται η εφαρμογή της μεθόδου της κοινοπραξίας συμφερόντων. Επομένως η μέθοδος που επιβάλλει η ελληνική νομοθεσία είναι η μέθοδος της αγοράς. Αυτό προκύπτει από το συνδυασμό των σχετικών με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις διατάξεων του νόμου 2190/1920 σε σύγκριση πάντα με τα γενικά χαρακτηριστικά στοιχεία της μεθόδου της αγοράς.

Ολική Ενοποίηση

Την έννοια της ολικής ενοποίησης ορίζει η Ελληνική Νομοθεσία⁵ και σύμφωνα με την μέθοδο αυτή όλα τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ενσωματώνονται ακέραια στον ενοποιημένο ισολογισμό. Επιπλέον ολική ενοποίηση έχουμε και όταν όλα τα έσοδα και τα έξοδα των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ενσωματώνονται ακέραια στον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσεως.

Η συγκεκριμένη μέθοδος ενοποίησης εφαρμόζεται συνήθως σε περιπτώσεις στις οποίες μία εταιρεία συμμετέχει με ποσοστό άνω του 50% στο μετοχικό κεφάλαιο μίας άλλης επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει γιατί σε αυτές τις περιπτώσεις οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν τους λογαριασμούς και των δύο εταιρειών έτσι ώστε όχι μόνο να αποτυπώνεται το γεγονός ότι η μητρική εταιρεία ασκεί πλήρη έλεγχο στη θυγατρική εταιρεία αλλά και το γεγονός της αυξημένης συμμετοχής που έχει η μητρική εταιρεία στην εν λόγω θυγατρική.

Αναλογική Ενοποίηση

Η αναλογική ενοποίηση δεν περιλαμβάνεται στις διατάξεις του νόμου 2190/1920. Όμως η σχετική οδηγία της ΕΟΚ περιλαμβάνει διάταξη που ορίζει την έννοια της αναλογικής ενοποίησης. Κάθε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχει το δικαίωμα να επιβάλλει ή να επιτρέψει την εφαρμογή της αναλογικής ενοποίησης. Η Ελλάδα ούτε επέβαλε ούτε επέτρεψε την εφαρμογή αυτής της μεθόδου.

Με τη μέθοδο αυτή τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού ορισμένων επιχειρήσεων που δεν περιλαμβάνονται στην ενοποίηση ενσωματώνονται στον ενοποιημένο ισολογισμό κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, ανάλογα με το ποσοστό των δικαιωμάτων τα

⁵ Ν.2190/1920 άρθρο 102 παρ.1 και 2

οποία έχει στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων αυτών μία άλλη επιχείρηση που συμμετέχει όμως στην ενοποίηση. Κατά τον ίδιο τρόπο γίνεται και η ενσωμάτωση εσόδων και εξόδων.

Η αναλογική ενοποίηση δεν χρησιμοποιείται σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ. Συνήθως όπου χρησιμοποιείται αφορά την ενοποίηση κοινοπραξιών και επενδύσεων σε εταιρείες που διευθύνονται από τις ενώσεις μικρού αριθμού μετόχων.

Σύγκριση Μεθόδων

Σύμφωνα με την μέθοδο της ολικής ενοποίησης η κάθε επιχείρηση αποτελεί μια μοναδική και ενιαία οικονομική οντότητα στην οποία ανήκουν η περιουσία και τα επιμέρους στοιχεία της και για το λόγο αυτό πρέπει να περιληφθούν ακέραια στον ισολογισμό. Αντίθετα σύμφωνα με την αναλογική ενοποίηση η κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών γίνεται κυρίως για την ενημέρωση των μετόχων της μητρικής, άρα τα επιμέρους περιουσιακά στοιχεία της εξαρτημένης επιχείρησης πρέπει να περιληφθούν στον ενοποιημένο ισολογισμό σύμφωνα με το ποσοστό συμμετοχής της μητρικής στο κεφάλαιο της εξαρτημένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγικά

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο επιχειρείται μια βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τον ρόλο του ελέγχου στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και αναλύονται άρθρα που έχουν γραφτεί για το θέμα, γνώμες και απόψεις που έχουν διατυπωθεί όπως και συμπεράσματα μελετών που έχουν γίνει για το συγκεκριμένο θέμα.

2.2 Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Ο Durbin, N. R (2007), ασχολήθηκε με τις προσπάθειες των οικονομικών οργανισμών να καταπολεμήσουν την απάτη. Οι περισσότεροι ελεγκτές πιστεύουν ότι ο καλύτερος τρόπος καταπολέμησης της απάτης είναι η δημιουργία ενός πλαισίου καταπολέμησης, ενέργεια η οποία προσφέρει ασφάλεια στους εργαζομένους και τους μετόχους και ενδυναμώνει την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

Οι Bierstaker, J. L. and Thibodeau, J. C. (2006) ερευνούν αν ο ελεγκτής μπορεί να αναγνωρίσει τις αδυναμίες του εσωτερικού έλεγχου από τη χρήση ερωτηματολογίου ή καταγραφή γεγονότων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από επικοινωνία μέσω διαδικτύου με εβδομήντα ελεγκτές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρήση ερωτηματολογίου βοηθάει στη εύρεση αδυναμιών περισσότερο από την αφηγηματική καταγραφή γεγονότων.

Οι Casal, C και Fontela, Ed., ασχολήθηκαν με την κατανόηση της διαδικασίας μεταφοράς γνώσης κατά την συγχώνευση ή εξαγορά. Η έρευνα έγινε στην Ισπανία σε πενήντα επτά βιομηχανίες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η γνώση πρέπει να μεταδίδεται προς όλες τις κατευθύνσεις και μέσω του εσωτερικού ελεγκτή σε ένα όμιλο, αφού όσο περισσότερες πληροφορίες μεταδίδονται τόσο αυξάνονται οι γνώσεις

Η έρευνα των Leung et. Al. (2004), πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία, και αναφέρεται στον ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε ένα όμιλο. Στην έρευνα πήραν μέρος

διευθυντές οικονομικών οργανισμών και εσωτερικοί ελεγκτές. Πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια και είχε στόχο τον προσδιορισμό των στόχων του εσωτερικού ελέγχου, την αξιολόγηση της λειτουργίας του, και τον προσδιορισμό των οικονομικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μεγάλο μέρος των διευθυντών των οργανισμών βλέπουν θετικά τον εσωτερικό έλεγχο και πιστεύουν ότι αυτός μπορεί να επηρεάσει τις αποφάσεις τους. Πιστεύουν επίσης ότι η κουλτούρα ενός ομίλου αποτελεί βασικό παράγοντα.

Σύμφωνα με τους Schraeder και Self (2003), οι οποίοι ασχολήθηκαν με την έρευνα της επιτυχίας μιας συγχώνευσης πριν γίνει και μετά το γεγονός της συγχώνευσης, το κυριότερο μειονέκτημα αποτελεί η έλλειψη εκτίμησης της συμβατότητας πριν την συγχώνευση. Σύμφωνα με την βιβλιογραφική αυτή έρευνα, θα πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή στη διαδικασία της αναλυτικής αξιολόγησης κατά τον Εσωτερικό Έλεγχο.

Ο Melville R. (2003), μελέτησε τον ρόλο των ελεγκτών ενός ομίλου, στη διοίκηση και κυρίως το Balanced Scorecard. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων σε ελεγκτές 33 χωρών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών ενός ομίλου είναι σημαντικός κυρίως κατά την αξιολόγηση των αποφάσεων της διοίκησης και την ανάπτυξη στρατηγικών. Οι περισσότεροι εσωτερικοί ελεγκτές, μάλιστα, αναφέρουν ότι ο ρόλος τους θα ήταν περισσότερο χρήσιμος αν τους δινόταν κατάλληλες αρμοδιότητες.

Επίσης, με τον ρόλο των Εσωτερικών Ελεγκτών στις συγχωνεύσεις ή εξαγορές ασχολήθηκαν οι Selim, G., et al. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε είκοσι δύο ομίλους σε έξι χώρες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ρόλος των Εσωτερικών Ελεγκτών είναι μέτριος. Όμως, η έρευνα έδειξε επίσης ότι οι ίδιοι οι ελεγκτές πιστεύουν ότι ο ρόλος τους μπορεί να γίνει σημαντικότερος, άποψη που υποστηρίζουν επίσης και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Στη έρευνα αναπτύχθηκε επίσης και το μοντέλο για συγχωνεύσεις, εξαγορές και εκποιήσεις σε μακρό επίπεδο.

Σε μια άλλη έρευνα οι Johnson et al. (2001) αναφέρονται στην αξιολόγηση απόδοσης και τα συστήματα ελέγχου τα οποία χρησιμοποιούν το διοικητικό προσωπικό των ομίλων. Η έρευνα στηρίχτηκε σε δεδομένα που συλλέχτηκαν από τέσσερις κατασκευαστικούς ομίλους, τα οποία ήταν συνεντεύξεις, από στελέχη διαφόρων βαθμίδων, και από συνεντεύξεις εργαζομένων και διευθυντών. Και οι τέσσερις όμιλοι μόλις είχαν ενοποιηθεί με άλλες εταιρείες. Στην πρώτη φάση ελέγχτηκε ο βαθμός της διαχείρισης της αλλαγής και η ικανότητα των στελεχών να ελέγχουν τα υπό κρίση συστήματα. Στη δεύτερη φάση ελέγχτηκαν επίσης άλλες τέσσερις επιχειρήσεις για το ίδιο θέμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν

ότι υπάρχουν τρία είδη αξιολόγησης της απόδοσης τα οποία είναι η συμπεριφορά, η κουλτούρα και ο έλεγχος εκροών.

Οι Beets και Styger (2001), αναφέρουν ότι τα κίνητρα για τις συγχωνεύσεις είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της τεχνολογίας, η μείωση του κόστους, και η ενίσχυση του μεριδίου αγοράς και διαφοροποίησης. Επίσης, αναφέρουν ότι οι λόγοι που μπορεί να αποθαρρύνουν την συγχώνευση είναι οι κανονιστικοί περιορισμοί και η οργανωσιακή κουλτούρα. Οι κίνδυνοι αυτοί μερικές φορές μπορεί να εξαλείψουν τα πιθανά οφέλη. Επομένως πριν από κάθε συγχώνευση ή εξαγορά θα πρέπει να προηγηθεί ο Εσωτερικός Έλεγχος, και να ελεγχθούν θέματα οργανωσιακής κουλτούρας.

Επίσης, οι Bourantas και Nicandrou (1998), σε έρευνα τους αναφέρονται στις στρατηγικές και οικονομικές πτυχές κατά τη διάρκεια των συγχωνεύσεων. Σύμφωνα με τους μελετητές μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών, πολλοί όμιλοι παρουσιάζουν χαμηλά κέρδη και απόδοση. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του αποτελέσματος αποδίδεται στις στάσεις εργασίας και τις συμπεριφορές των ατόμων που εργαζόταν στην εταιρεία που εξαγοράστηκε. Επίσης, σύμφωνα με τους μελετητές, παρατηρείται αδιαφορία κατά την διαδικασία της εξαγοράς ή συγχώνευσης για τον ανθρώπινο παράγοντα.

Οι Ratliff R., et al, (1994) ερεύνησαν τον τρόπο επιλογής των ερευνητών εσωτερικού ελέγχου σε ένα όμιλο. Οι ελεγκτές αυτές θα πρέπει να είναι ικανοί για την ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου σχεδίου συγχώνευσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να έχουν ειδικά προσόντα για την εκτέλεση του έργου τους, να έχουν την ικανότητα να πείθουν τους ανώτερους διευθυντές να εφαρμόσουν το σχέδιο που προτείνουν, να προσδιορίζουν τους στόχους και τις προθεσμίες για ειδικά έργα, να προγραμματίζουν διαδικασίες του έργου και να αναφέρουν διαπιστώσεις από ειδικά προγράμματα.

Οι Allegrini, M, et al ερεύνησαν τον τρόπο που αλλάζει η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ανάλογα με τις μεταβολές των επιχειρηματικών πρακτικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών μεταβάλλονται συνεχώς, ανάλογα με τα επιτεύγματα της πληροφορικής τεχνολογίας, και το δυναμικό του ρυθμιστικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη. Αν και το 2004 τα προσόντα που πρέπει να έχει ένας ελεγκτής ανανεώθηκαν, σύμφωνα με τους ερευνητές είναι απαραίτητο να προσαρμόζονται συνεχώς με τα νέα δεδομένα κάθε εποχής.

Σε βιβλιογραφική έρευνα του ο ερευνητής (Cook, R., 1993), σε νεότερη από την προηγούμενη έρευνα, αναφέρεται στην επιτυχία των αποτελεσμάτων και της εκπλήρωσης των στόχων ως προς τις συγχωνεύσεις και εξαγορές. Πιστεύει ότι ύστερα από ένα εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο είναι ανάλογο των δραστηριοτήτων, είναι εύκολος ο έλεγχος της

επιτυχίας. Σύμφωνα με τον ερευνητή, η πείρα σε θέματα ελέγχου και ευθύνης είναι σημαντικά κατά την διάρκεια του μεταβατικού σταδίου μετά την εξαγορά.

Ο Lees (1992) ερευνήσε τη μέθοδο χρησιμοποίησης των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου από τους ομίλους. Το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας ασχολήθηκε με την παρακολούθηση της τιμολόγησης, της απάτης και της αγοράς. Από τους ομίλους μόνο το 15% χρησιμοποιούσαν την υπηρεσία ελέγχου για εξαγορές και συγχωνεύσεις κυρίως μετά από διαπραγμάτευση. Παρατηρήθηκαν περιορισμοί στην εμπλοκή των συμβούλων κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων ώστε η διαπραγματευτική ομάδα να παραμείνει μικρή, λόγω περιορισμών στο χρόνο και διατήρηση του απορρήτου. Αν κριθεί απαραίτητη η επιπλέον βοήθεια τότε οι επιπλέον οργανωτικοί έλεγχοι διενεργούνται και οι ειδικευμένες υπηρεσίες πραγματοποιούνται με χαμηλό τόνο ώστε να μην προκαλέσουν υποψία. Οι σύμβουλοι φάνηκε τις περισσότερες φορές να μην είναι κατάλληλα ειδικευμένοι σε θέματα ελέγχου συμπεριφοράς προσωπικού, κουλτούρα και παραγωγής. Στην περίπτωση αυτή σύμφωνα με τον ερευνητή, εναλλακτική λύση είναι η χρήση Εσωτερικού Ελέγχου ως πηγή δράσεων και στρατηγικών πληροφοριών. Ο Εσωτερικός Έλεγχος μπορεί να δώσει πληροφορίες και να βοηθήσει σημαντικά στο εγχείρημα της συγχώνευσης και συνένωσης κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

3.1 Εισαγωγικά

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετοί όμιλοι εταιρειών, η δράση των οποίων όμως περιορίζεται, συνήθως, σε εθνικό επίπεδο. Τα σχετικά λογιστικά θέματα αντιμετωπίζονταν μέχρι πρότινος με βάση τις παλαιές αναχρονιστικές διατάξεις του Ν.2190/1920. Με την προσαρμογή όμως της ημεδαπής νομοθεσίας, προς την 7^η Οδηγία της Ε.Ο.Κ., που συντελέστηκε με το Π.Δ.

498/1987, νομοθετήθηκαν επιτέλους και στη χώρα μας οι σύγχρονες αρχές, μέθοδοι και τεχνικές, οι οποίες πρέπει να διέπουν την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών και τις νέες αυτές διατάξεις υποχρεώνονται οι εταιρείες να εφαρμόσουν σε κάθε χρήση. Κατά το ελληνικό δίκαιο οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν ως στόχο να παρουσιάσουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης της χρηματοοικονομικής θέσης καθώς και των αποτελεσμάτων του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση. Η υποχρέωση για κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων στην Ελλάδα ξεκίνησε από την 1/07/1990⁶. Οι μητρικές επιχειρήσεις υποχρεώθηκαν να καταρτίζουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για τον όμιλο των επιχειρήσεων στον οποίο είναι επικεφαλής, ενώ οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο επικεφαλής του ομίλου επιχειρήσεων είναι υποχρεωμένες από το φθινόπωρο του 1997 να δημοσιεύουν ετήσιες και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις κάθε τρεις μήνες οι οποίες από 1/01/2003 πρέπει να έχουν συνταχθεί βάσει των διεθνών λογιστικών προτύπων⁷. Στις παραγράφους που ακολουθούν θα γίνει αναφορά στις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας όσον αφορά τις επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ενοποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων. Συγκεκριμένα θα γίνει αναφορά στις επιχειρήσεις που έχουν την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων καθώς και σε αυτές που έχουν απαλλαγεί από την υποχρέωση αυτή.

3.2 Επιχειρήσεις που Υπόκεινται σε Ενοποίηση

Ενοποίηση είναι η κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και ενοποιημένης εκθέσεως διαχειρίσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2190/1920. Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι αυτές που εμφανίζουν την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα των εταιρειών του ομίλου, ως ενιαίας οικονομικής οντότητας, παραβλέποντας την ιδιαίτερη νομική προσωπικότητα καθεμιάς. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία οι κατηγορίες επιχειρήσεων που υπόκεινται σε ενοποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων έχουν ως εξής:

⁶ Με την Κ2-733/18.01.1990 κοινή απόφαση των υπουργών εθνικής οικονομίας και εμπορίου

⁷ Ν. 2992/2002 άρθρο 1

- Κάθε επιχείρηση που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο, αν είναι μητρική σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περιπτ. α' της παρ. 5 του άρθρου 42ε.
 - Η εκάστοτε μητρική επιχείρηση καθώς και όλες οι θυγατρικές της επιχειρήσεις. Επιπλέον οι θυγατρικές εταιρείες των θυγατρικών της ανεξάρτητα από την έδρα των θυγατρικών αυτών επιχειρήσεων⁸
 - Η μητρική επιχείρηση καθώς και όλες οι θυγατρικές της επιχειρήσεις, είτε η μητρική επιχείρηση, είτε μία ή περισσότερες θυγατρικές της επιχειρήσεις έχουν την εταιρική μορφή της ανώνυμης εταιρείας ή της εταιρείας περιορισμένης ευθύνης ή της ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρείας. Επίσης όσες φορές είτε η μητρική εταιρεία, είτε μια ή περισσότερες από τις θυγατρικές εταιρείες, έχουν την εταιρική μορφή της ομόρρυθμης εταιρείας ή της ετερόρρυθμης εταιρείας της παρ. 4 του άρθρου 50α του Ν.3190/55.⁹
 - Κάθε επιχείρηση που διέπεται από το ελληνικό δίκαιο εφόσον η επιχείρηση αυτή, καθώς και μία ή περισσότερες επιχειρήσεις με τις οποίες δεν συνδέεται με σχέση μητρικής - θυγατρικής έχουν τεθεί υπό ενιαία διεύθυνση κατόπιν συμβάσεως που έχει συναφθεί με την πρώτη επιχείρηση, ή σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού τους, ή τα διοικητικά, διαχειριστικά ή εποπτικά όργανα της επιχείρησης αυτής καθώς και μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων με τις οποίες δεν συνδέεται με σχέση μητρικής - θυγατρικής αποτελούνται από τα ίδια πρόσωπα που ασκούν καθήκοντα κατά την διάρκεια της χρήσης και μέχρι την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.¹⁰
- Για να είναι υποκείμενες σε ενοποίηση οι επιχειρήσεις, θα πρέπει μια ή περισσότερες από αυτές να έχουν μία από τις εταιρικές μορφές που προβλέπονται από την παρ. 2 του άρθρου 90.¹¹

⁸ Ν.2190/1920 άρθρο 90 παρ. 2

⁹ Ν.2190/1920 άρθρο 90 παρ. 2

¹⁰ Ν.2190/1920 άρθρο 96 παρ.1

¹¹ Ν.2190/1920 άρθρο 96 παρ. 2

3.3 Απαλλαγή από την Υποχρέωση Κατάρτισης Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων

Απαλλάσσονται ¹² από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων οι μητρικές ανώνυμες εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και οι ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, αλλά με τις ακόλουθες προϋποθέσεις, που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά:

- Κατά την διάρκεια της χρήσεως δεν είχαν άμεση ή έμμεση ανάμειξη στη διοίκηση της θυγατρικής επιχείρησης.
- Δεν άσκησαν το δικαίωμα ψήφου, που συνδέεται με τη συμμετοχή, κατά το διορισμό μέλους του διοικητικού, διαχειριστικού ή εποπτικού οργάνου της θυγατρικής επιχείρησης, κατά τη διάρκεια της χρήσεως, καθώς και των πέντε προηγούμενων χρήσεων .
- Έχουν χορηγήσει δάνεια μόνο σε επιχειρήσεις στις οποίες έχουν συμμετοχή.
- Η εξακρίβωση των προηγούμενων προϋποθέσεων γίνεται από τον υπουργό εμπορίου που παρέχει και την απαλλαγή.

Επιπλέον απαλλάσσεται η μητρική επιχείρηση, όταν κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού της το σύνολο των υποκείμενων σε ενοποίηση επιχειρήσεων δεν υπερβαίνει, με βάση τις τελευταίες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις τους, τα όρια των δύο από τα τρία κριτήρια:

- Σύνολο Ισολογισμού 3.700.000 ευρώ
- Καθαρός Κύκλος Εργασιών 7.400.000 ευρώ
- 250 άτομα

Αυτό δεν εφαρμόζεται όταν μία από τις υποκείμενες σε ενοποίηση επιχειρήσεις είναι εταιρεία της οποίας οι τίτλοι είναι εισηγμένοι προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά οποιουδήποτε κράτους – μέλους κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 13 της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10^{ης} Μαΐου 1993 όσον αφορά τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών.

¹² Ν. 2190/1920 άρθρα 91 μέχρι 95

Επιπλέον απαλλάσσεται κάθε μητρική επιχείρηση που διέπεται από το ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι η ίδια θυγατρική επιχείρηση, εφόσον η μητρική της επιχείρηση διέπεται από το δίκαιο κράτους - μέλους της Ε.Ο.Κ. στις εξής περιπτώσεις:

- Η μητρική επιχείρηση είναι κάτοχος όλων των μετοχών ή μεριδίων της απαλλασσόμενης επιχείρησης, ή
- Η μητρική επιχείρηση κατέχει το 90% τουλάχιστον των μετόχων ή μεριδίων της απαλλασσόμενης επιχείρησης και οι λοιποί μέτοχοι ή εταίροι της ενέκριναν την απαλλαγή

Ακόμη απαλλάσσεται από την ενοποίηση κάθε μητρική επιχείρηση που διέπεται από το Ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι θυγατρική μητρικής επιχείρησης που διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους της ΕΟΚ. Η απαλλαγή παρέχεται αν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 93 παρ.2 και αν οι μέτοχοι ή οι εταίροι της απαλλασσόμενης επιχείρησης, οι οποίοι κατέχουν μετοχές ή μερίδια που αντιπροσωπεύουν το 10% τουλάχιστον του καλυφθέντος κεφαλαίου της επιχείρησης αυτής, δεν έχουν ζητήσει, το αργότερο έξι μήνες πριν από το τέλος της χρήσης, την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.¹³

Τέλος απαλλάσσεται από την ενοποίηση¹⁴, κάθε μητρική επιχείρηση που διέπεται από το ελληνικό δίκαιο και ταυτόχρονα είναι η ίδια θυγατρική μητρικής επιχείρησης που δεν διέπεται από το δίκαιο κράτους μέλους της ΕΟΚ, αν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- Η απαλλασσόμενη επιχείρηση καθώς και όλες οι θυγατρικές της ενοποιούνται στις οικονομικές καταστάσεις ενός μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων.
- Οι ενοποιημένες αυτές οικονομικές καταστάσεις και ενδεχομένως η ετήσια έκθεση διαχείρισης του μεγαλύτερου συνόλου επιχειρήσεων καταρτίζονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο.
- Οι ενοποιημένες αυτές οικονομικές καταστάσεις έχουν ελεγχθεί από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που είναι αναγνωρισμένα για τον έλεγχο αυτό από το δίκαιο που διέπει την επιχείρηση που κατάρτισε αυτές τις οικονομικές καταστάσεις.

¹³ Ν.2190/1920 άρθρο 94 παρ. 1

¹⁴ Ν.2190/1920 άρθρο 95 παρ.1

3.4 Περιπτώσεις που μια Επιχείρηση μπορεί να μη συμπεριληφθεί στην Ενοποίηση(Δυνητική εξαίρεση)

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία¹⁵, μια επιχείρηση μπορεί να μην συμπεριληφθεί στην ενοποίηση, στις εξής περιπτώσεις:

1. Όταν εμφανίζει επουσιώδη ενδιαφέρον σε σχέση με τον επιδιωκόμενο με την ενοποίηση σκοπό, που είναι η εμφάνιση της πραγματικής εικόνας της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση.
2. Όταν η μητρική επιχείρηση έχει μόνο θυγατρικές επιχειρήσεις που δεν είναι σημαντικές για τον επιδιωκόμενο με την ενοποίηση σκοπό.
3. Όταν συντρέχει μια ή περισσότερες από τις παρακάτω περιπτώσεις:
 - Αυστηροί και διαρκείς περιορισμοί που θίγουν ουσιαστικά την άσκηση από τη μητρική επιχείρηση των δικαιωμάτων της στην περιουσία ή στη διαχείριση της προς ενοποίηση επιχείρησης, ή την άσκηση της ενιαίας διεύθυνσης, όταν πρόκειται για επιχειρήσεις που συνιστούν οριζόντιο όμιλο.
 - Οι απαραίτητες πληροφορίες για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων δεν είναι δυνατόν να συγκεντρωθούν χωρίς δυσανάλογα έξοδα ή αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.
 - Οι μετοχές ή τα μερίδια της προς ενοποίηση επιχείρησης κατέχονται με αποκλειστικό σκοπό τη μεταγενέστερη μεταβίβαση τους

Τέλος πρόσθετη περίπτωση δυνατότητας να μη συμπεριληφθεί μια επιχείρηση στην ενοποίηση προβλέπει το αρ.99 σύμφωνα με το οποίο μια μητρική επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να μην συμπεριληφθεί στην ενοποίηση όταν δεν ασκεί καμιά βιομηχανική ή εμπορική δραστηριότητα και κατέχει μετοχές ή μερίδια σε θυγατρική επιχείρηση βάσει

¹⁵ Ν.2190/1920 άρθρο 97

κοινής συμφωνίας με μία ή περισσότερες επιχειρήσεις που δεν συμπεριλαμβάνονται στην ενοποίηση.

3.5 Περιπτώσεις που μια Επιχείρηση δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στην Ενοποίηση(Υποχρεωτική εξαίρεση)

Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο¹⁶, όταν μια ή περισσότερες από τις επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ενοποίηση, ασκούν δραστηριότητες τόσο διαφορετικές ώστε η ενσωμάτωση τους στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις να έρχεται σε αντίθεση με την επιβαλλόμενη υποχρέωση εμφανίσεως της πραγματικής εικόνας των επιχειρήσεων του ομίλου, τότε δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στην ενοποίηση. Σε μία τέτοια περίπτωση η ενοποίηση θα αλλοίωνε την πραγματική εικόνα του ομίλου. Βέβαια ο νόμος διευκρινίζει ότι το γεγονός και μόνο ότι οι προς ενοποίηση επιχειρήσεις είναι άλλες βιομηχανικές άλλες εμπορικές και άλλες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, ή ότι αυτές οι επιχειρήσεις ασκούν βιομηχανικές ή εμπορικές δραστηριότητες για διαφορετικά προϊόντα, ή παρέχουν διαφορετικές υπηρεσίες, δεν αποτελεί λόγο αποκλεισμού των επιχειρήσεων αυτών από την ενοποίηση. Εδώ είναι απαραίτητο να αναφέρουμε ότι σε αντίθεση με την ελληνική νομοθεσία, τα Δ.Λ.Π. θεωρούν μη δικαιολογημένη την εξαίρεση από την ενοποίηση θυγατρικών επιχειρήσεων που ασκούν διαφορετική δραστηριότητα. Αντίθετα θεωρούν ότι με την υπαγωγή και αυτών των επιχειρήσεων στην ενοποίηση παρέχεται καλύτερη πληροφόρηση, δεδομένου ότι η διαφορά στις επιχειρηματικές δραστηριότητες μπορεί να προσπεραστεί με την παροχή συμπληρωματικών πληροφοριών στο ενοποιημένο προσάρτημα.

¹⁶ Ν.2190/1920 άρθρο 99 παρ.1

3.6 Δημοσιότητα των Ενοποιημένων Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκαιο¹⁷, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις όπως και η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης, υπογράφονται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που δεσμεύουν την επιχείρηση που τις καταρτίζει, από τον υπεύθυνο για την κατάρτιση τους και μαζί με το σχετικό πιστοποιητικό ελέγχου του ελεγκτή ή των ελεγκτών υποβάλλονται στη δημοσιότητα με τους ακόλουθους τρόπους:

- ✓ Για τις ανώνυμες εταιρείες η κατάθεση στο Μητρώο Ανώνυμων Εταιρειών γίνεται τουλάχιστον 20 ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της τακτικής γενικής συνέλευσης των μετόχων, ενώ η δημοσίευση της προβλεπόμενης ανακοίνωσης γίνεται μέσα σε δέκα ημέρες από την προηγούμενη κατάθεση στο μητρώο.
- ✓ Για τις επιχειρήσεις που έχουν την μορφή εταιρείας περιορισμένης ευθύνης ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρείας η κατάθεση στο Μητρώο Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης γίνεται τουλάχιστον 20 ημέρες πριν από την συνεδρίαση της συνέλευσης των εταίρων .
- ✓ Όσον αφορά τις επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν τις παραπάνω εταιρικές μορφές, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης μαζί με το σχετικό πιστοποιητικό ελέγχου, βρίσκονται στην διάθεση των ενδιαφερομένων στην έδρα της επιχείρησης έξι μήνες μετά την ημερομηνία με την οποία καταρτίζονται οι οικονομικές καταστάσεις και για διάστημα δώδεκα μηνών μετά από αυτή την ημερομηνία. Τα αντίγραφα των εγγράφων από την περίπτωση αυτή χορηγούνται σε κάθε ενδιαφερόμενο μετά από σχετική αίτηση του. Κάθε επιχείρηση 20 ημέρες πριν από την λήξη της προθεσμίας των έξι μηνών, είναι υποχρεωμένη να δημοσιεύσει στις εφημερίδες ανακοίνωση για την δυνατότητα χορήγησης αντιγράφων των παραπάνω εγγράφων και για το σχετικό διοικητικό κόστος.
- ✓ Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις υποβάλλονται στη δημοσιότητα με τη μορφή και το περιεχόμενο σύμφωνα με το οποίο οι ελεγκτές έχουν συντάξει την σχετική έκθεση ελέγχου τους.

¹⁷ Ν.2190/1920 άρθρο 109 παρ.1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

4.1 Εισαγωγικά

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα είναι εγκεκριμένες εκθέσεις που δείχνουν πως πρέπει να εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων συγκεκριμένοι τύποι συναλλαγών και άλλων γεγονότων. Έχουν εκδοθεί από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων η οποία δημιουργήθηκε το 1973 ως αποτέλεσμα μιας συμφωνίας των Λογιστικών σωμάτων της Αυστραλίας, του Καναδά, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιαπωνίας, του Μεξικού, της Ολλανδίας, της Αγγλίας, της Ιρλανδίας και των Η.Π.Α. Θεωρείται απαραίτητη η εναρμόνιση με τα Δ.Λ.Π. για να βελτιωθεί η ποιότητα και η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, να υπάρξει ένας αυξανόμενος βαθμός συγκρισιμότητας των εκθέσεων και να αυξηθεί η χρησιμότητα τους παγκοσμίως. Το θέμα των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων τα Δ.Λ.Π. το αντιμετώπισαν από τη δεκαετία του 1970. Αρχικά η Διεθνής Επιτροπή Λογιστικών προτύπων εξέδωσε το Δ.Λ.Π. 3 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις» το οποίο αργότερα αναθεωρήθηκε σε πολλά σημεία μέχρι που αντικαταστάθηκε από τα νέα Δ.Λ.Π και Δ.Π.Χ.Π. που αφορούσαν το θέμα της ενοποίησης. Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980 αρκετές ελληνικές εταιρείες κατάρτισαν Ενοποιημένες Οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π. έτσι ώστε να ικανοποιήσουν ανάγκες πληροφόρησης συγκεκριμένων μετόχων τους ή τραπεζών του εξωτερικού.

Τα Δ.Λ.Π. που κατά κύριο λόγο αναφέρονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι:

- Το Δ.Π.Χ.Α. 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις»
- Το Δ.Λ.Π. 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις»
- Το Δ.Λ.Π. 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες»
- Το Δ.Π.Χ.Α. 11 «Σχήματα υπό Κοινό Έλεγχο»
- Το Δ.Π.Χ.Α. 12 «Γνωστοποίηση Συμμετοχών σε άλλες οντότητες»

Στις ενότητες που ακολουθούν αναλύονται τα πρότυπα αυτά τα οποία αναφέρονται στην ενοποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

4.2 Δ.Π.Χ.Α 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις»

Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις 12 Μαΐου 2011 εξέδωσε το Δ.Π.Χ.Α. 10 «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις». Το νέο αυτό πρότυπο αφορά τις αρχές παρουσίας και κατάρτισης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων όταν μία οικονομική οντότητα ελέγχει μία ή περισσότερες άλλες οικονομικές οντότητες. Μία ουσιαστική αλλαγή που επιφέρει το Δ.Π.Χ.Α. 10 είναι ότι διατυπώνει καινούργιο ορισμό για την έννοια του ελέγχου ο οποίος αποτελεί πλέον μοναδικό κριτήριο ενοποίησης ανεξάρτητα από την φύση της εταιρείας που εξετάζεται για ενοποίηση. Με την έκδοση του συγκεκριμένου προτύπου καταργούνται οι διατάξεις περί ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων του Δ.Λ.Π. 27 «Ενοποιημένες και ιδιαίτερες οικονομικές καταστάσεις» και η διερμηνεία 12 «Ενοποίηση Εταιρειών Ειδικού Σκοπού»

Αναλυτικότερα το Δ.Π.Χ.Α 10 το οποίο όπως αναφέραμε πιο πάνω αντικατέστησε μέρος του Δ.Λ.Π. 27, εισήγαγε νέο ορισμό του «ελέγχου» καθώς και των ορισμό των συναφών δραστηριοτήτων, της εκτίμησης της εξουσίας, της αξιολόγησης των αποδόσεων και της διάκρισης των ουσιαστικών και προστατευτικών δικαιωμάτων.

Όπως προαναφέραμε ο κύριος στόχος αυτού του προτύπου είναι να καθορίσει τις αρχές για την παρουσίαση και την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, όταν μια οικονομική οντότητα ελέγχει μία ή περισσότερες άλλες οικονομικές οντότητες.

Για να οδηγηθεί όμως στην επίτευξη αυτού του στόχου το παρόν Δ.Π.Χ.Α. προβλέπει ότι μια οικονομική οντότητα που ελέγχει μία ή περισσότερες άλλες οντότητες οφείλει να καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Επιπλέον ορίζει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η εφαρμογή της αρχής του ελέγχου για να διαπιστωθεί αν ένας επενδυτής ελέγχει μια εκδότηρια και αν πρέπει να την ενοποιήσει. Ακόμη το συγκεκριμένο πρότυπο καθορίζει τις λογιστικές απαιτήσεις για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Τέλος το Δ.Π.Χ.Α. 10 ορίζει την εταιρεία επενδύσεων και θεσπίζει μια εξαίρεση όσον αφορά την ενοποίηση συγκεκριμένων θυγατρικών μιας εταιρείας επενδύσεων.

Το πρότυπο αυτό δεν εξετάζει καθόλου τις λογιστικές απαιτήσεις για τις συνενώσεις οικονομικών οργανισμών και τις επιπτώσεις που έχουν στην ενοποίηση, όπως και την υπεραξία που ανακύπτει από μία συνένωση εταιρειών.

4.2.1 Πεδίο Εφαρμογής Δ.Π.Χ.Α. 10

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 10 Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις παρουσιάζει η οικονομική οντότητα η οποία είναι μητρική.

Το συγκεκριμένο πρότυπο ισχύει για όλες τις οικονομικές οντότητες, εκτός από αυτές που αναφέρονται παρακάτω:

- Κατά το παρών πρότυπο όταν η μητρική εταιρεία πληροί όλες τις παρακάτω προϋποθέσεις δεν είναι απαραίτητο να παρουσιάζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:
 - Όταν μία εταιρεία είναι εξολοκλήρου ή εν μέρει θυγατρική άλλης οικονομικής οντότητας ή κατέχεται εξολοκλήρου ή εν μέρει από άλλη οικονομική οντότητα και οι ιδιοκτήτες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, έχουν γνώση πως η μητρική εταιρεία δεν θα καταρτίσει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και δεν διαφωνούν σε αυτό.
 - Όταν οι συμμετοχικοί ή χρεωστικοί τίτλοι της μητρικής εταιρείας δεν διαπραγματεύονται δημόσια.
 - Όταν η μητρική εταιρεία δεν έχει υποβάλει αλλά ούτε και βρίσκεται σε διαδικασία υποβολής των οικονομικών καταστάσεων της σε επιτροπή χρηματιστηριακών συναλλαγών ή άλλη διοικητική αρχή για να εκδώσει τίτλους οποιασδήποτε κατηγορίας σε δημόσια αγορά.
 - Όταν η τελευταία ή οποιαδήποτε άλλη ενδιάμεση μητρική επιχείρηση καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις που είναι διαθέσιμες για δημόσια χρήση και συμμορφώνονται με τα Δ.Π.Χ.Α.
- Σε αυτές με προγράμματα παροχών μετά την υπηρεσία ή άλλα μακροπρόθεσμα προγράμματα παροχών σε εργαζόμενους στα οποία εφαρμόζεται το Δ.Λ.Π. 19 «Παροχές σε εργαζομένους»

- Μία εταιρεία επενδύσεων δεν είναι απαραίτητο να παρουσιάζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εφόσον είναι υποχρεωμένη, αλλά σύμφωνα με την παράγραφο 31 του συγκεκριμένου Δ.Π.Χ.Α. να επιμετρά όλες τις θυγατρικές της στην εύλογη αξία τους μέσω των αποτελεσμάτων.

4.2.2 Έλεγχος Σύμφωνα με Δ.Π.Χ.Α. 10

Σύμφωνα με τον καινούργιο ορισμό του ελέγχου ένας επενδυτής ελέγχει μια εταιρεία όταν είναι εκτεθειμένος ή έχει δικαιώματα σε κυμαινόμενες αποδόσεις από την ανάμειξή του σε αυτήν την εταιρεία και έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τις αποδόσεις αυτές μέσω της εξουσίας του πάνω στην εταιρεία. Συγκεκριμένα ένας επενδυτής ελέγχει μία εταιρεία (εκδότρια) αν και μόνο αν διαθέτει όλα τα ακόλουθα:

- Εξουσία πάνω στην εταιρεία (εκδότρια)
- Τοποθετήσεις ή δικαιώματα σε μεταβλητές αποδόσεις από την ανάμειξή του σε αυτήν την εταιρεία, όπως και
- δυνατότητα να χρησιμοποιήσει την εξουσία του πάνω στην εταιρεία για να επηρεάσει το ύψος των αποδόσεων που λαμβάνει

Επιπλέον ένας επενδυτής για να εκτιμήσει κατά πόσο ελέγχει μία εταιρεία εξετάζει όλα τα γεγονότα και τις περιστάσεις. Ειδικότερα ένας επενδυτής θα επανεκτιμήσει εάν ελέγχει μία εταιρεία όταν τα γεγονότα και οι περιστάσεις υποδεικνύουν ότι υπάρχουν αλλαγές σε ένα ή περισσότερα από τα στοιχεία του ελέγχου που αναφέρονται παραπάνω. Άρα η ύπαρξη ελέγχου πρέπει να επαναξιολογείται εφόσον τα γεγονότα και οι συνθήκες δείχνουν ότι υπάρχουν μεταβολές σε ένα ή περισσότερα από τα τρία στοιχεία που συνιστούν τον έλεγχο.

Τέλος δύο ή περισσότεροι επενδυτές ελέγχουν συλλογικά μια εκδότρια, όταν πρέπει να δρουν από κοινού για να διευθύνουν τις συναφείς δραστηριότητες. Σε αυτές τις περιπτώσεις επειδή κανένας επενδυτής δεν μπορεί να διευθύνει τις δραστηριότητες χωρίς τη συνεργασία των άλλων για το λόγο αυτό κανένας επενδυτής δεν ελέγχει μεμονωμένα την εκδότρια. Κάθε επενδυτής λογιστικοποιεί τη συμμετοχή του στην εκδότρια σύμφωνα με τα σχετικά Δ.Π.Χ.Α. όπως το Δ.Π.Χ.Α. 11, το Δ.Π.Χ.Α. 28 ή το Δ.Π.Χ.Α. 9.

4.2.3 Η εξουσία Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 10

Η εξουσία προκύπτει από δικαιώματα που εξασκούνται άμεσα τα οποία παρέχουν στον επενδυτή τη δυνατότητα να κατευθύνει τις «βασικές» δραστηριότητες της εταιρείας, δηλαδή εκείνες που επηρεάζουν σημαντικά το ύψος των αποδόσεων της.

Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό, η εξουσία απορρέει από τα δικαιώματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις η εκτίμηση της εξουσίας είναι απλή όπως για παράδειγμα όταν η εξουσία σε μία εταιρεία αποκτάται από τα δικαιώματα ψήφου που παρέχονται από τους συμμετοχικούς τίτλους (π.χ. μετοχές), η οποία μπορεί να εκτιμηθεί με την εξέταση των δικαιωμάτων ψήφου από τις συμμετοχές αυτές. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις η εκτίμηση είναι πιο πολύπλοκη και απαιτεί να εξεταστούν περισσότεροι από ένας παράγοντες, όπως στην περίπτωση που η εξουσία απορρέει από μία ή περισσότερες συμβατικές ρυθμίσεις.

Ακόμη ένας επενδυτής ο οποίος έχει την ικανότητα να διευθύνει τις συναφείς δραστηριότητες, διαθέτει εξουσία ακόμη και αν δεν έχει ασκήσει ακόμη τα δικαιώματα του να διευθύνει τις δραστηριότητες αυτές.

Επιπλέον αν δύο ή περισσότεροι επενδυτές έχουν δικαιώματα που τους παρέχουν την μονομερή ικανότητα να διευθύνουν διάφορες συναφείς δραστηριότητες, τότε ο επενδυτής ο οποίος έχει την ικανότητα εκείνη τη στιγμή να διευθύνει τις δραστηριότητες που επηρεάζουν περισσότερο τις αποδόσεις της εταιρείας έχει και την εξουσία επί της εταιρείας.

Τέλος ένας επενδυτής μπορεί να ασκήσει εξουσία πάνω σε μια εταιρεία ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχουν άλλες οντότητες που διαθέτουν δικαιώματα τα οποία τους δίνουν την ικανότητα να συμμετέχουν στη διεύθυνση των συναφών δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα όταν ένας επενδυτής κατέχει μόνο δικαιώματα προστασίας δεν ασκεί εξουσία σε μία εταιρεία και κατά συνέπεια δεν την ελέγχει.

4.2.4 Αποδόσεις – Σχέση Μεταξύ Εξουσίας και Αποδόσεων

Οι αποδόσεις του επενδυτή από την εταιρεία θεωρούνται μεταβλητές όταν μπορούν να διακυμαίνονται ως συνέπεια της επίδοσης της εταιρείας. Οι αποδόσεις του επενδυτή μπορεί να είναι μόνο θετικές, μόνο αρνητικές ή εξολοκλήρου θετικές και αρνητικές.

Επιπλέον μπορεί μόνο ένας επενδυτής να ελέγχει μια εταιρεία αλλά να μοιράζονται τις αποδόσεις της περισσότερα από ένα μέρη. Παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση που οι κάτοχοι δικαιωμάτων μειοψηφίας μπορεί να μοιράζονται τα κέρδη μιας εταιρείας.

Τέλος σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 10 ένας επενδυτής ασκεί εξουσία σε μια εταιρεία όταν δεν έχει απλά εξουσία επί της εταιρείας και δικαιώματα στις μεταβλητές αποδόσεις από τη συμμετοχή του σε αυτήν, αλλά όταν έχει και την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει την εξουσία του αυτή για να επηρεάσει τις αποδόσεις του μέσω της συμμετοχής του στην εταιρεία αυτή.

4.2.5 Λογιστικές Απαιτήσεις

Το Δ.Π.Χ.Α. 10 περιλαμβάνει τις λογιστικές πολιτικές κατάρτισης και παρουσίασης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων με τις οποίες στην ουσία επαναλαμβάνονται οι αρχές του Δ.Λ.Π. 27 «Ενοποιημένες και Ιδιαίτερες Οικονομικές Καταστάσεις» το οποία έχει τροποποιηθεί.

Σύμφωνα με το παρόν πρότυπο, η μητρική εταιρεία συντάσσει τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιώντας ομοιόμορφες λογιστικές πολιτικές για όμοιες συναλλαγές και άλλα συμβάντα σε όμοιες συνθήκες. Επιπλέον η ενοποίηση μιας εκδότριας αρχίζει από την ημερομηνία που ο επενδυτής αποκτά τον έλεγχο της και σταματάει όταν χάσει τον έλεγχο της.

4.2.6 Απώλεια Ελέγχου

Στην περίπτωση που μία μητρική εταιρεία χάσει τον έλεγχο θυγατρικής, τότε αυτή:

- Σταματάει να αναγνωρίζει τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού της πρώην θυγατρικής στην ενοποιημένη κατάσταση της οικονομικής θέσης.
- Αναγνωρίζει επενδύσεις που κρατούνται στην πρώην θυγατρική στην εύλογη αξία τους κατά τον χρόνο απώλειας του ελέγχου και στη συνέχεια τις λογιστικοποιεί μαζί με οποιαδήποτε ποσά που οφείλονται από ή προς την πρώην θυγατρική σύμφωνα με τα σχετικά Δ.Π.Χ.Α.
- Αναγνωρίζει το κέρδος ή τη ζημία που συνδέεται με την απώλεια του ελέγχου που αναλογεί στην πρώην ελέγχουσα συμμετοχή.

4.3 Δ.Λ.Π. 27 «Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις»

Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 27 έχει ως κύριο στόχο να καθορίσει τον λογιστικό χειρισμό και τις απαιτήσεις γνωστοποίησης για τις επενδύσεις σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις όταν η οντότητα καταρτίζει ατομικές οικονομικές καταστάσεις.

Το συγκεκριμένο πρότυπο εφαρμόζεται στο λογιστικό χειρισμό των επενδύσεων σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις όταν η οικονομική οντότητα επιλέγει να παρουσιάσει ατομικές οικονομικές καταστάσεις που είναι σύμμορφες με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής αναφοράς.

Επιπλέον δεν καθορίζει ποιες οικονομικές οντότητες δημοσιεύουν ατομικές οικονομικές καταστάσεις. Εφαρμόζεται όταν η οικονομική οντότητα καταρτίζει ατομικές οικονομικές καταστάσεις που είναι σύμμορφες με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς.

Το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται στο λογιστικό χειρισμό των επενδύσεων σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις όταν η οικονομική οντότητα επιλέγει να παρουσιάσει ατομικές οικονομικές καταστάσεις ή όταν αυτό επιβάλλεται από τοπικούς κανονισμούς. Επιπλέον το συγκεκριμένο πρότυπο δεν καθορίζει ποιες οικονομικές οντότητες δημοσιεύουν ατομικές οικονομικές καταστάσεις αλλά εφαρμόζεται όταν η οικονομική οντότητα καταρτίζει ατομικές οικονομικές καταστάσεις που είναι σύμμορφες με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής αναφοράς.

4.3.1 Βασικές Έννοιες του Δ.Λ.Π 27

Στο Δ.Λ.Π. 27 χρησιμοποιούνται οι όροι που παρουσιάζονται παρακάτω με τις έννοιες που καθορίζονται:

Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις: είναι οι οικονομικές καταστάσεις ομίλου στις οποίες τα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις, τα έσοδα, τα έξοδα και οι ταμιακές ροές της μητρικής και των θυγατρικών της εμφανίζονται σαν να αφορούν μια ενιαία οντότητα.

Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις: είναι εκείνες που παρουσιάζονται από μητρική (δηλαδή επενδυτή με ελέγχουσα μορφή σε θυγατρική) ή επενδυτή που ασκεί από κοινού έλεγχο, ή σημαντική επιρροή, σε εκδότρια, στις οποίες οι επενδύσεις λογίζονται στο κόστος ή σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 9 Χρηματοοικονομικά Μέσα. Επιπλέον Ατομικές οικονομικές Καταστάσεις είναι εκείνες που παρουσιάζονται επιπρόσθετα των ενοποιημένων οικονομικών Καταστάσεων, ή επιπλέον των οικονομικών καταστάσεων στις οποίες οι επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες αντιμετωπίζονται λογιστικά με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Οι Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις δεν απαιτείται να επισυνάπτονται ή να συνοδεύουν αυτές τις οικονομικές καταστάσεις.

Σύμφωνα με το παρόν πρότυπο, οι οικονομικές καταστάσεις στις οποίες εφαρμόζεται η μέθοδος της καθαρής θέσης δεν είναι ατομικές οικονομικές καταστάσεις, όπως ομοίως οι οικονομικές καταστάσεις οντότητας που δεν έχει θυγατρική, συγγενή επιχείρηση ή δικαίωμα κοινοπρακτούντος σε κοινοπραξία δεν αποτελούν ατομικές οικονομικές καταστάσεις. Επιπλέον η οντότητα η οποία απαλλάσσεται από την ενοποίηση ή από την εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης μπορεί να παρουσιάζει ατομικές οικονομικές καταστάσεις ως τις μόνες οικονομικές της καταστάσεις.

Το πρότυπο αυτό εκδίδεται ταυτόχρονα με το Δ.Π.Χ.Α. 10. Από κοινού τα δύο πρότυπα Δ.Π.Χ.Α.10, Δ.Π.Χ.Α. 9 αντικαθιστούν το Δ.Λ.Π.27 «Ενοποιημένες και Ατομικές Οικονομικές Καταστάσεις» όπως τροποποιήθηκε το 2011.

4.3.2 Γνωστοποιήσεις σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27

Αναφορικά με το Δ.Λ.Π. 27 :

- ✓ Μια οικονομική οντότητα εφαρμόζει όλα τα ΔΠΧΑ όταν παρέχει γνωστοποιήσεις στις ατομικές οικονομικές της καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων των παραγράφων 16 και 17.
- ✓ Όταν μία μητρική αποφασίζει να μην καταρτίζει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις αλλά ατομικές οικονομικές καταστάσεις, τότε στις καταστάσεις αυτές θα γνωστοποιεί:

α) Το γεγονός ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι ατομικές, ότι έχει χρησιμοποιηθεί η απαλλαγή από την ενοποίηση, το όνομα και η χώρα

ίδρυσης ή εγκατάστασης της οικονομικής οντότητας της οποίας οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις συμμορφώνονται με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς έχουν παραχθεί για δημόσια χρήση και τη διεύθυνση από την οποία μπορεί κάποιος να προμηθευτεί αυτές τις οικονομικές καταστάσεις.

β) Κατάλογο με τις σημαντικότερες επενδύσεις σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις που περιλαμβάνει: την επωνυμία των εκδοτριών αυτών, τον κύριο τόπο εγκατάστασης των εκδοτριών αυτών, και την αναλογία του δικαιώματος κυριότητας που κατέχει στις εκδότριες αυτές. Σε περίπτωση που είναι διαφορετική τότε την αναλογία δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει στις εκδότριες αυτές.

γ) Περιγράφει τη μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε για τη λογιστικοποίηση των επενδύσεων του στοιχείου β.

✓ Όταν μητρική ή επενδυτής με από κοινού έλεγχο, ή σημαντική επιρροή σε εκδότρια καταρτίζει ατομικές οικονομικές καταστάσεις, η μητρική ή ο επενδυτής που προσδιορίζει τις οικονομικές καταστάσεις που έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 10, το Δ.Π.Χ.Α. 11, ή το Δ.Λ.Π.28 στις οποίες αναφέρονται. Η μητρική ή ο επενδυτής γνωστοποιούν στις ατομικές οικονομικές καταστάσεις:

α) Το γεγονός ότι οι καταστάσεις είναι ατομικές οικονομικές καταστάσεις και τους λόγους κατάρτισης των καταστάσεων αυτών αν δεν απαιτείται από το νόμο.

β) Κατάλογο των σημαντικότερων επενδύσεων σε θυγατρικές, κοινοπραξίες και συγγενείς επιχειρήσεις, που περιλαμβάνει την επωνυμία των εκδοτριών αυτών, τον κύριο τόπο εγκατάστασης αυτών των εκδοτριών και την αναλογία του δικαιώματος κυριότητας που κατέχει σε αυτές.

γ) Περιγραφή της μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε για τη λογιστικοποίηση των επενδύσεων του στοιχείου β.

✓ Η μητρική ή ο επενδυτής προσδιορίζει επίσης τις οικονομικές καταστάσεις που έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 10, το Δ.Π.Χ.Α. 11, ή το Δ.Λ.Π. 28 στις οποίες αναφέρονται.

4.4 Δ.Λ.Π. 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες»

Το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται για λογιστικές περιόδους που ξεκινούν την ή μετά την 1 Ιανουαρίου 2014. Στις 12 Μαΐου 2011, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων τροποποίησε και μετονόμασε το Δ.Λ.Π. 28 «Επενδύσεις σε συγγενείς επιχειρήσεις» σε Δ.Λ.Π. 28 «Επενδύσεις σε Συγγενείς Επιχειρήσεις και Κοινοπραξίες». Το Δ.Λ.Π. 28 πραγματεύεται πλέον την έννοια της συγγενούς εταιρείας και τις αρχές αποτίμησης των συμμετοχών σε συγγενείς εταιρείες και κοινοπραξίες με τη μέθοδο της καθαρής θέσης. Στην ουσία ο κύριος στόχος του συγκεκριμένου προτύπου είναι να καθορίσει το λογιστικό χειρισμό των επενδύσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις και να παραθέσει τις απαιτήσεις για την εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης κατά τον λογιστικό χειρισμό των επενδύσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες.

Το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται σε όλες τις οικονομικές οντότητες που είναι επενδυτές με από κοινού έλεγχο ή σημαντική επιρροή σε εκδότες επιχειρήσεων. Όλες οι εταιρείες που έχουν από κοινού έλεγχο σε κοινοπραξία ή σημαντική επιρροή σε συγγενή εταιρεία εφαρμόζουν την μέθοδο της καθαρής θέσης, εκτός από τους οργανισμούς διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων, τα αμοιβαία κεφάλαια, τις καταπιστευματικές επενδυτικές μονάδες ή παρόμοιες εταιρείες συμπεριλαμβανομένων και των ασφαλιστικών κεφαλαίων που συνδέονται με επενδύσεις.

Οι διατάξεις του νέου αυτού τροποποιημένου προτύπου, εκτός από την προσθήκη των κοινοπραξιών, δεν επιφέρουν ουσιώδεις αλλαγές όσον αφορά τον ορισμό της συγγενούς εταιρείας ή τις πρακτικές εφαρμογής της μεθόδου της καθαρής θέσης. Παρακάτω γίνεται μία αναφορά στους όρους που χρησιμοποιεί το Δ.Λ.Π. 28 με τις έννοιες που καθορίζονται:

Συγγενής Επιχείρηση είναι η οικονομική οντότητα πάνω στην οποία ο επενδυτής ασκεί σημαντική επιρροή.

Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις είναι οι οικονομικές καταστάσεις του ομίλου όπου εμφανίζονται τα περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις, τα έσοδα, τα έξοδα και οι ταμειακές ροές της μητρικής και των θυγατρικών της σαν να επρόκειτο για μία ενιαία οντότητα.

Η Μέθοδο της Καθαρής Θέσης είναι μια λογιστική μέθοδος στην οποία οι επενδύσεις αρχικά αναγνωρίζονται στο κόστος και αργότερα προσαρμόζονται για να ληφθεί υπόψη η μεταβολή

του μεριδίου του επενδυτή στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία της εκδότριας μετά την απόκτηση. Τα αποτελέσματα του επενδυτή περιλαμβάνουν το μερίδιο του στα κέρδη ή τις ζημίες της εκδότριας και τα συνολικά έσοδα του επενδυτή περιλαμβάνουν το μερίδιο του στα συνολικά έσοδα της εκδότριας.

Κοινή Συμφωνία είναι η συμφωνία στην οποία δύο ή περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη έχουν από κοινού έλεγχο.

Από Κοινού Έλεγχος είναι η συμβατικώς συμφωνηθείσα κοινή άσκηση ελέγχου μιας συμφωνίας που υφίσταται μόνο όταν οι αποφάσεις για τις σχετικές δραστηριότητες απαιτούν ομόφωνη συναίνεση των μερών που ασκούν από κοινού τον έλεγχο.

Κοινοπραξία είναι μια κοινή συμφωνία με την οποία τα συμβαλλόμενα μέρη τα οποία ασκούν από κοινού έλεγχο της συμφωνίας έχουν δικαιώματα στα καθαρά περιουσιακά στοιχεία της συμφωνίας.

Μέλος Κοινοπραξίας/Κοινοπρακτών είναι ένα μέλος σε μια κοινοπραξία που διαθέτει από κοινού έλεγχο επί της συγκεκριμένης κοινοπραξίας.

4.4.1 Σημαντική Επιρροή

Σημαντική Επιρροή είναι η δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις της οικονομικής και επιχειρησιακής πολιτικής της εκδότριας, χωρίς όμως να πρόκειται για έλεγχο ή από κοινού έλεγχο των εν λόγω πολιτικών.

Όταν μια οντότητα διαθέτει άμεσα ή έμμεσα μέσω θυγατρικών της, 20% ή περισσότερο των δικαιωμάτων ψήφου της εκδότριας τότε η οντότητα αυτή ασκεί σημαντική επιρροή. Εκτός και αν μπορεί να αποδειχθεί το αντίθετο. Αντίστροφα όταν μία οντότητα διαθέτει άμεσα ή έμμεσα μέσω θυγατρικών λιγότερο από το 20% των δικαιωμάτων ψήφου της εκδότριας τότε η οντότητα αυτή δεν ασκεί σημαντική επιρροή. Εκτός αν μπορεί να αποδειχθεί το αντίθετο.

Επιπλέον μια σημαντική ή πλειοψηφική κυριότητα από έναν άλλο επενδυτή δεν εμποδίζει αναγκαστικά κάποια οντότητα από το να ασκεί σημαντική επιρροή.

Οι τρόποι με τους οποίους αποδεικνύεται η ύπαρξη σημαντικής επιρροής είναι οι εξής:

- Όταν υπάρχει αντιπροσώπευση στο διοικητικό συμβούλιο ή ισοδύναμο διοικητικό όργανο της εκδότριας.
- Με την συμμετοχή στις διαδικασίες χάραξης της πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε αποφάσεις που αφορούν μερίσματα ή άλλες διανομές.
- Όταν υπάρχουν σημαντικές συναλλαγές μεταξύ οντότητας και εκδότριας.
- Με την ανταλλαγή διευθυντικού προσωπικού
- Με την παροχή ουσιαστικής τεχνικής πληροφόρησης.

Τέλος η οικονομική οντότητα χάνει την σημαντική επιρροή της σε μια εκδότρια όταν παύει να έχει την εξουσία που της επιτρέπει να συμμετέχει στις αποφάσεις που αφορούν την οικονομική και επιχειρησιακή πολιτική εκείνης της εκδότριας. Η απώλεια της σημαντικής επιρροής μπορεί να συμβεί με ή χωρίς αλλαγή του απόλυτου ή του σχετικού επιπέδου κυριότητας. Για παράδειγμα θα μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση που μια συγγενής επιχείρηση υπαχθεί σε κρατικό, δικαστικό, διαχειριστικό ή εποπτικό έλεγχο.

4.4.3 Μέθοδος της Καθαρής θέσης

Σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, η επένδυση σε μια συγγενή επιχείρηση αρχικά αναγνωρίζεται στο κόστος κτήσης και η λογιστική αξία αυξάνεται ή μειώνεται για να απεικονίσει το μερίδιο του επενδυτή στα κέρδη ή τις ζημίες της εκδότριας μετά την ημερομηνία της απόκτησης. Το μερίδιο του επενδυτή επί του κέρδους ή της ζημίας της εκδότριας περιλαμβάνεται στα αποτελέσματα του επενδυτή.

Τα μερίσματα που ο επενδυτής λαμβάνει από μία εκδότρια μειώνουν τη λογιστική αξία της επένδυσης. Προσαρμογές στη λογιστική αξία μπορεί επίσης να είναι αναγκαίες, για μεταβολές στην αναλογία των δικαιωμάτων του επενδυτή στην εκδότρια που προκύπτουν από μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων της εκδότριας οι οποίες δεν έχουν συμπεριληφθεί στα αποτελέσματα της. Στις μεταβολές αυτές περιλαμβάνονται εκείνες που προκύπτουν από αναπροσαρμογές πάγιων περιουσιακών στοιχείων και από συναλλαγματικές διαφορές μετατροπής. Το μερίδιο του επενδυτή στις μεταβολές αυτές αναγνωρίζεται απευθείας στην καθαρή θέση του επενδυτή.

4.4.4 Εφαρμογή της Μεθόδου της Καθαρής Θέσης

Μία οντότητα με από κοινού έλεγχο ή σημαντική επιρροή σε εκδότρια πρέπει να λογιστικοποιεί την επένδυση της σε συγγενή επιχείρηση ή κοινοπραξία σύμφωνα με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, εκτός αν η επένδυση μπορεί να τύχει απαλλαγής σύμφωνα με τις εξής περιπτώσεις:

- Όταν η οντότητα είναι θυγατρική η οποία απαλλάσσεται από την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με την παράγραφο 4α του Δ.Π.Χ.Α. 10 ή αν ισχύουν τα παρακάτω:
 - Η οντότητα κατέχεται εξ ολοκλήρου ή μερικώς από άλλη οικονομική οντότητα και οι ιδιοκτήτες της, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, έχουν ενημερωθεί ότι η οντότητα δεν εφαρμόζει τη μέθοδο της καθαρής θέσης και δεν έχουν αντιρρήσεις σε αυτό.
 - Οι χρεωστικοί ή συμμετοχικοί τίτλοι της οντότητας δεν υπόκεινται σε δημόσια διαπραγμάτευση.
 - Η οντότητα δεν έχει υποβάλει ούτε βρίσκεται στη διαδικασία υποβολής των οικονομικών καταστάσεων της σε επιτροπή κεφαλαιαγοράς ή άλλη ρυθμιστική αρχή για να εκδώσει τίτλους σε δημόσια αγορά.
 - Η τελική ή οποιαδήποτε ενδιάμεση μητρική εταιρεία της οντότητας δημοσιεύει ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για δημόσια χρήση που έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα Δ.Π.Χ.Α.
- Όταν μία επένδυση σε συγγενή επιχείρηση ή κοινοπραξία κατέχεται από οντότητα ή κατέχεται εμμέσως μέσω οντότητας η οποία είναι οργανισμός διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων, εταιρεία επενδύσεων χαρτοφυλακίου ή παρόμοια οικονομική οντότητα, τότε η οντότητα μπορεί να επιλέξει να επιμετρήσει τις επενδύσεις στις εν λόγω συγγενείς επιχειρήσεις και κοινοπραξίες στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 9.

Η οντότητα θα πάψει να εφαρμόζει τη μέθοδο της καθαρής θέσης από την ημερομηνία κατά την οποία η επένδυση της παύει να αποτελεί συγγενή επιχείρηση ή κοινοπραξία όπως για παράδειγμα στην περίπτωση που η επένδυση καθίσταται θυγατρική, τότε η οντότητα

λογιστικοποιεί την επένδυση της σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 3 «Συνενώσεις Επιχειρήσεων» και το Δ.Π.Χ.Α. 10.

4.5 Δ.Π.Χ.Α. 11 «Σχήματα υπό Κοινό Έλεγχο»

Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εξέδωσε το Δ.Π.Χ.Α. 11 «Σχήματα υπό Κοινό Έλεγχο» στις 12 Μαΐου 2011 και αποτελεί την τελευταία προσπάθεια λογιστικής αντιμετώπισης των συμμετοχών σε σχήματα υπό κοινό έλεγχο. Το πρότυπο αυτό αντικατέστησε το προγενέστερο Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 31 και πραγματεύεται τη λογιστική απεικόνιση συμμετοχών σε επιχειρηματικά σχήματα που τελούν υπό κοινό έλεγχο στις οικονομικές καταστάσεις των συμμετεχόντων .

4.5.1 Στόχος

Ο κύριος στόχος του συγκεκριμένου προτύπου είναι να θέσει τις αρχές για τη χρηματοοικονομική αναφορά από οικονομικές οντότητες που διατηρούν συμμετοχή σε επιχειρηματικά σχήματα που ελέγχονται από κοινού.

Το νέο αυτό πρότυπο θέτει αρχές που μπορούν να εφαρμοστούν λογιστικά σε όλες τις από κοινού συμφωνίες, ανεξάρτητα αν αυτές υλοποιούνται μέσω μιας ξεχωριστής οικονομικής οντότητας η όχι. Επιπλέον σε αντίθεση με το Δ.Λ.Π. 31 το οποίο αντικατέστησε, ακυρώνει τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ των δύο μεθόδων για τη λογιστικοποίηση μιας συμμετοχής σε μια κοινοπραξία και προτείνει μόνο τη μέθοδο της καθαρής θέσης.

4.5.2 Κοινός Έλεγχος

Το Δ.Π.Χ.Α. 11 εφαρμόζεται από όλες τις οικονομικές οντότητες που συμμετέχουν σε σχήμα υπό κοινό έλεγχο. Ένα σχήμα υπό κοινό έλεγχο είναι είτε μια κοινή επιχείρηση είτε μια κοινοπραξία. Είναι ένα σχήμα στο οποίο δύο ή περισσότερα μέρη έχουν κοινό έλεγχο.

Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό μια από κοινού συμφωνία είναι μια συμβατική συμφωνία, η οποία δίνει σε δύο ή περισσότερα μέρη τον «κοινό έλεγχο» στη συμφωνία αυτή.

Ο ορισμός που δίνεται για τον κοινό έλεγχο σε αυτό το πρότυπο δεν διαφοροποιείται σε σχέση με αυτόν του Δ.Λ.Π. 31. Κοινός έλεγχος είναι ο συμβατικά συμφωνημένος επιμερισμός του ελέγχου επί μιας συμφωνίας¹⁸, ο οποίος υπάρχει μόνο όταν οι αποφάσεις που σχετίζονται με τη δραστηριότητα απαιτούν την ομόφωνη συγκατάθεση των μερών που έχουν κοινό έλεγχο.

Σε μια από κοινού συμφωνία δεν είναι απαραίτητο όλα τα μέρη να έχουν κοινό έλεγχο, μπορούν να συμμετέχουν και μέρη που δεν έχουν κοινό έλεγχο επί της συμφωνίας¹⁹.

4.5.3 Τύποι Σχημάτων υπό Κοινό Έλεγχο

Μία οικονομική οντότητα καθορίζει τον τύπο σχήματος υπό κοινό έλεγχο στον οποίο συμμετέχει. Το Δ.Π.Χ.Α. 11 ταξινομεί τις από κοινού συμφωνίες σε δύο κατηγορίες, τις από κοινού δραστηριότητες και τις κοινοπραξίες. Η κατηγοριοποίηση αυτή ενός σχήματος υπό κοινό έλεγχο ως κοινής επιχείρησης ή κοινοπραξίας εξαρτάται από τα δικαιώματα και τις δεσμεύσεις των μερών του σχήματος.

Μία κοινού επιχείρηση είναι μία από κοινού συμφωνία, όπου τα μέρη που έχουν κοινό έλεγχο στη συμφωνία, έχουν δικαιώματα στα περιουσιακά στοιχεία και δεσμεύονται για τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την συμφωνία. Αυτά τα μέρη σύμφωνα με το παρόν πρότυπο ονομάζονται συμμετέχοντες σε κοινή επιχείρηση.

Μια κοινοπραξία είναι μια από κοινού συμφωνία, όπου τα μέρη που έχουν κοινό έλεγχο στην συμφωνία έχουν δικαιώματα επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων της συμφωνίας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση τα μέρη ονομάζονται κοινοπρακτούντες.

Κατά την διάρκεια της αξιολόγησης που γίνεται για να διαπιστωθεί αν τα μέρη που συμμετέχουν σε σχήμα υπό κοινό έλεγχο έχουν δικαιώματα επί των περιουσιακών στοιχείων και δεσμεύονται για τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με τη συμφωνία, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η δομή της από κοινού συμφωνίας. Τα σχήματα υπό κοινό έλεγχο που δεν πραγματοποιούνται μέσω μιας ξεχωριστής οικονομικής οντότητας ταξινομούνται σαν κοινές επιχειρήσεις. Αντίθετα τα σχήματα υπό κοινό έλεγχο που πραγματοποιούνται μέσω μιας ξεχωριστής οικονομικής οντότητας μπορεί να είναι είτε κοινές επιχειρήσεις είτε

¹⁸ <http://www.accountancygreece.gr>

¹⁹ <http://www.accountancygreece.gr>

κοινοπραξίες. Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται και η μεγαλύτερη δυσκολία και για να γίνει η αξιολόγηση του σχήματος υπό κοινό έλεγχο θα πρέπει να ληφθούν υπόψη η νομική μορφή της οντότητας που δημιουργήθηκε για να υλοποιηθεί η συμφωνία, οι συμβατικοί όροι της συμφωνίας, καθώς και κάποια άλλα γεγονότα και περιστάσεις.

4.6 Δ.Π.Χ.Α. 12 «Γνωστοποίηση συμμετοχών σε άλλες οντότητες»

Στις 12 Μαΐου 2011 το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων εξέδωσε το Δ.Π.Χ.Α. 12 το οποίο προδιαγράφει τις πληροφορίες τις οποίες πρέπει να γνωστοποιεί η οντότητα όσον αφορά τη συμμετοχή της σε άλλες εταιρείες. Το νέο αυτό λογιστικό πρότυπο εφαρμόζεται για ετήσιες λογιστικές περιόδους που ξεκινούν μετά την 1 Ιανουαρίου 2013. Συγκεκριμένα για τις επιχειρήσεις οι οποίες εφαρμόζουν τα Δ.Π.Χ.Α. όπως υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ημερομηνία εφαρμογής είναι η 1 Ιανουαρίου 2014. Το Δ.Π.Χ.Α. 12 περιέχει όλες τις γνωστοποιήσεις που νωρίτερα εμπεριέχονταν στο Δ.Λ.Π. 27 και αφορούσαν τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, όπως και όλες τις γνωστοποιήσεις που νωρίτερα εμπεριέχονταν στο Δ.Λ.Π. 31 και στο Δ.Λ.Π. 28.

4.6.1 Στόχος

Ο κύριος στόχος του συγκεκριμένου προτύπου είναι να απαιτήσει από μία οικονομική οντότητα να γνωστοποιεί πληροφορίες που παρέχουν στους χρήστες των οικονομικών τους καταστάσεων την δυνατότητα να αξιολογούν τη φύση και τους κινδύνους που έχουν σχέση με τις συμμετοχές της σε άλλες οντότητες και τα αποτελέσματα των συμμετοχών αυτών στην οικονομική της θέση, την χρηματοοικονομική επίδοση και τις ταμειακές ροές.

Για να επιτευχθεί όμως ο παραπάνω σκοπός, το πρότυπο πρέπει να γνωστοποιεί πληροφορίες που σχετίζονται με τη συμμετοχή της οντότητας σε θυγατρικές εταιρείες, σε από κοινού συμφωνίες, σε συγγενείς εταιρείες και σε δομημένες εταιρείες.

Επιπλέον είναι απαραίτητο να γνωστοποιεί τις σημαντικές παραδοχές και υποθέσεις που έκανε κατά τον καθορισμό της φύσης της συμμετοχής της σε άλλη οικονομική οντότητα, του τύπου του σχήματος υπό κοινό έλεγχο στο οποίο έχει συμμετοχή όπως και της ανταπόκρισης της στον ορισμό μιας εταιρείας επενδύσεων.

Τέλος αν όλες οι γνωστοποιήσεις οι οποίες απαιτούνται από το παρόν πρότυπο, μαζί με τις γνωστοποιήσεις που απαιτούνται από άλλα πρότυπα, δεν είναι αρκετές για την επίτευξη του σκοπού, τότε η οικονομική οντότητα γνωστοποιεί πρόσθετες πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την επίτευξη του σκοπού.

4.6.2 Πεδίο Εφαρμογής

Το Δ.Π.Χ.Α. 12 εφαρμόζεται από μία οικονομική οντότητα η οποία έχει συμμετοχή σε θυγατρικές εταιρείες, σε σχήματα υπό κοινό έλεγχο, σε συγγενείς επιχειρήσεις και σε δομημένες εταιρείες.

Δομημένες εταιρείες είναι αυτές που έχουν σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα δικαιώματα ψήφου να μην αποτελούν τον κυρίαρχο παράγοντα για την άσκηση ελέγχου.

Το παρόν πρότυπο δεν έχει εφαρμογή στις ιδιαίτερες οικονομικές καταστάσεις οι οποίες συντάσσονται σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 27 εκτός από την περίπτωση όπου η εταιρεία έχει έκθεση σε δομημένες εταιρείες και συντάσσει μόνο ιδιαίτερες οικονομικές καταστάσεις.

Επιπλέον το πρότυπο αυτό δεν εφαρμόζεται σε προγράμματα παροχών μετά την έξοδο από την υπηρεσία ή άλλα μακροπρόθεσμα προγράμματα παροχών σε εργαζομένους στα οποία εφαρμόζεται το Δ.Λ.Π. 19 «Παροχές σε Εργαζομένους».

Ακόμη το Δ.Π.Χ.Α. 12 δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου μια συμμετοχή που διατηρείται από μια οικονομική οντότητα που συμμετέχει σε σχήμα υπό κοινό έλεγχο αλλά δεν έχει κοινό έλεγχο της, εκτός και αν το αποτέλεσμα της συμμετοχής αυτής εμφανίζει σημαντική επιρροή στο επιχειρηματικό σχήμα ή συμμετοχή σε μια δομημένη εταιρεία.

Τέλος το πρότυπο αυτό δεν έχει εφαρμογή και σε μια συμμετοχή σε μια άλλη οικονομική οντότητα που αντιμετωπίζεται λογιστικά σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 9 «Χρηματοοικονομικά Μέσα». Ωστόσο όμως σε περιπτώσεις όπου η συμμετοχή αυτή είναι συμμετοχή σε συγγενή επιχείρηση ή κοινοπραξία όπου επιμετράτε στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων ή όταν η συμμετοχή αυτή είναι συμμετοχή σε δομημένη εταιρεία, τότε το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται κανονικά από την οικονομική οντότητα.

4.6.3 Σημαντικές Κρίσεις και Παραδοχές

Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Α. 12 μία οικονομική οντότητα γνωστοποιεί πληροφορίες σχετικά με σημαντικές κρίσεις και παραδοχές που έχει πραγματοποιήσει²⁰ όπως και τροποποιήσεις αυτών των κρίσεων και παραδοχών όταν καθορίζεται:

- ✓ ότι κατέχει τον έλεγχο άλλης οντότητας
- ✓ ότι έχει κοινό έλεγχο ενός επιχειρηματικού σχήματος ή σημαντική επιρροή σε άλλη οικονομική οντότητα
- ✓ ο τύπος σχήματος υπό κοινό έλεγχο όταν το επιχειρηματικό σχήμα έχει δομηθεί μέσω χωριστού φορέα.

Τέλος οι σημαντικές κρίσεις και παραδοχές οι οποίες γνωστοποιούνται εντάσσουν αυτές που πραγματοποιούνται από την οικονομική οντότητα όταν οι αλλαγές σε γεγονότα και περιστάσεις είναι τέτοιες ώστε το συμπέρασμα για το αν έχει τον έλεγχο, τον κοινό έλεγχο ή σημαντική επιρροή να αλλάζει κατά την περίοδο αναφοράς. Για παράδειγμα μία οικονομική οντότητα γνωστοποιεί σημαντικές κρίσεις και παραδοχές που έγιναν όταν προσδιορίστηκε ότι:

- ✓ ελέγχει μία οικονομική οντότητα ενώ έχει κάτω από το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου της άλλης οικονομικής οντότητας.
- ✓ δεν ελέγχει μια άλλη οικονομική οντότητα ενώ έχει πάνω από το ήμισυ των δικαιωμάτων ψήφου της άλλης οικονομικής οντότητας.
- ✓ Είναι αντιπρόσωπος ή κύριος υπόχρεος
- ✓ δεν έχει σημαντική επιρροή ενώ έχει πάνω από το 20% των δικαιωμάτων ψήφου μιας άλλης οικονομικής οντότητας.
- ✓ Έχει σημαντική επιρροή ενώ έχει κάτω από το 20% των δικαιωμάτων ψήφου μίας άλλης οικονομικής οντότητας.

²⁰ <http://www.e-forologia.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΈΛΕΓΧΟΣ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

5.1 Εισαγωγικά

Μέσα στην πολύπλοκη και ραγδαίως εξελισσόμενη σημερινή οικονομική πραγματικότητα ο έλεγχος αποκτά μία συνεχώς αυξανόμενη σημασία. Ο έλεγχος των μεγάλων οικονομικών μονάδων, που συγκεντρώνουν συνήθως αξιόλογο πλούτο καθίσταται σήμερα όλο και περισσότερο επιτακτικός. Όσο περισσότερο εξελίσσεται η οικονομία και δημιουργούνται μεγαλύτερες οικονομικές μονάδες, μεγαλώνει και ο πειρασμός για καταχρήσεις και απόκρυψη στοιχείων. Το γεγονός αυτό καθώς και η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια έτσι ώστε να διασαφηνιστούν πλήρως οι δραστηριότητες της επιχείρησης καθιστούν αναγκαίο τον έλεγχο από τους ορκωτούς ελεγκτές και μάλιστα μέσα από τις κατευθυντήριες γραμμές που χαράσσονται πάνω στα πρότυπα ελεγκτικής.

Στις ενότητες που ακολουθούν γίνεται αναφορά στο περιεχόμενο της ελεγκτικής επιστήμης, στον τρόπο με τον οποίο γίνεται ο έλεγχος στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις καθώς και στα αρμόδια όργανα ελέγχου των καταστάσεων αυτών. Τέλος παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν από την εργασία αυτή.

5.2 Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής

Η ελεγκτική είναι ένας πολύ σημαντικός κλάδος της ελεγκτικής επιστήμης. Αντικείμενο της είναι η διατύπωση αρχών και κανόνων οι οποίοι αφορούν την ομαλή διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Ένας συνοπτικός και περιεκτικός ορισμός της ελεγκτικής θα μπορούσε να είναι ο εξής: « Ελεγκτική των επιχειρήσεων είναι σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών

ενεργειών, που έχουν ως σκοπό την εξακρίβωση θεμάτων αναγομένων στη συναλλακτική και λειτουργική δράση των επιχειρήσεων.»²¹

Μια διαφορετική προσέγγιση που αφορά τους στόχους, την οργάνωση και τη διεξαγωγή του ελέγχου σε μια οικονομική μονάδα είναι η παρακάτω: « Με τον έλεγχο, ανιχνεύονται οι ενδεχόμενες επικίνδυνες ελλείψεις, εντοπίζονται σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικής επεκτάσεως, εξουδετερώνονται οι σπατάλες και περιορίζονται οι δαπάνες, διαπιστώνεται αν η παραγωγική δραστηριότητα ανταποκρίνεται προς τα προκαθορισμένα standards παραγωγής, αξιολογούνται τα εφαρμοσμένα συστήματα ελέγχου, εξασφαλίζεται η προσαρμογή της παραγωγικής διαδικασίας και των εργασιακών μεθόδων προς τον επιδιωκόμενο στόχο, ελέγχονται τα διάφορα προγράμματα εργασίας και οι στόχοι τους, μελετώνται καινούργιες ιδέες, καινούργιες δυνατότητες αναπτύξεως, καινούργιοι τύποι τεχνικού εξοπλισμού. Κοντολογής, με την επιθεώρηση και τον έλεγχο εξακριβώνεται αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας»²².

Η ελεγκτική είναι συγχρόνως τόσο επιστήμη όσο και τεχνική. Επιστήμη κυρίως διότι παρέχει συνεχώς καινούργια γνώση και τεχνική γιατί σε συνδυασμό με την επιστημονική γνώση που παράγεται ικανοποιεί τις ανάγκες του ελέγχου και ολοκληρώνει το στόχο της.

5.3 Αρμόδιο Όργανο Ελέγχου για τις Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 108 του Ν.2190/1920 το οποίο αναφέρεται στον έλεγχο των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, οι ενοποιημένοι λογαριασμοί των εταιρειών ελέγχονται από ένα ή περισσότερα άτομα στα οποία, το κράτος-μέλος, το δίκαιο του οποίου διέπει την μητρική επιχείρηση, έχει χορηγήσει άδεια διεξαγωγής νόμιμων ελέγχων βάση της όγδοης οδηγίας 84/253/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10^{ης} Απριλίου 1984 για τη χορήγηση άδειας στους υπεύθυνους για τον νόμιμο έλεγχο των λογιστικών εγγραφών.

Ο υπεύθυνος ή οι υπεύθυνοι για τον έλεγχο των ενοποιημένων λογαριασμών πρέπει να εκφράζουν την γνώμη τους για το κατά πόσον η ενοποιημένη ετήσια έκθεση αντιστοιχεί

²¹ Τερζάκη Εμμ. Γεωργίου, Εφαρμοσμένη φορολογική Ελεγκτική των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων, σελ.13

²² William Leonard «Έλεγχος της Επιχειρήσεως» Εκδόσεις Hellenews, σελ.5

στους ενοποιημένους λογαριασμούς του ίδιου οικονομικού έτους²³. Για τον λόγο αυτό ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να τίθεται των ελεγκτών αυτών τουλάχιστον τριάντα ημέρες πριν από την υποβολή της σε δημοσιότητα.

Η έκθεση των υπεύθυνων για τον έλεγχο των ενοποιημένων λογαριασμών (νόμιμων ελεγκτών) περιλαμβάνει πάντοτε τα ακόλουθα²⁴:

- Εισαγωγή, όπου προσδιορίζονται οι ενοποιημένοι λογαριασμοί όπως και το συγκεκριμένο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που εφαρμόστηκε στην διάρκεια της κατάρτισης τους.
- Περιγραφή του εύρους του νόμιμου ελέγχου, όπου αναφέρονται και τα ελεγκτικά πρότυπα με τα οποία έγινε ο νόμιμος έλεγχος.
- Την ελεγκτική γνώμη, με την οποία οι νόμιμοι ελεγκτές εκφράζουν την άποψη τους για το κατά πόσο οι ενοποιημένοι λογαριασμοί παρέχουν πιστή και πραγματική εικόνα, σύμφωνα με το αντίστοιχο πλαίσιο χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και για το κατά πόσο οι ενοποιημένοι λογαριασμοί καλύπτουν τις απαιτήσεις που έχει ο νόμος. Η ελεγκτική γνώμη έχει την δυνατότητα να εκδίδεται με ή χωρίς επιφυλάξεις, να είναι αντίθετη, ή σε περίπτωση που οι ελεγκτές αρνούνται να εκφράσουν γνώμη, να λαμβάνει τη μορφή άρνησης γνώμης.
- Παραπομπή σε θέματα στα οποία οι νόμιμοι ελεγκτές επιθυμούν να επιστήσουν την προσοχή χωρίς να διατυπώσουν επιφυλάξεις στην ελεγκτική γνώμη τους.
- Ελεγκτική γνώμη σχετικά με το πόσο η ετήσια έκθεση διαχείρισης του διοικητικού συμβουλίου αντιστοιχεί στους ενοποιημένους λογαριασμούς του ίδιου οικονομικού έτους.

Πρέπει να τονίσουμε ότι όσο αφορά την έκθεση αυτή, υπογράφεται και χρονολογείται από τους νόμιμους ελεγκτές²⁵.

²³ Ν.2190/1920 άρθρο 108 παρ.1

²⁴ Ν.2190/1920 άρθρο 108 παρ.2

²⁵ Ν.2190/1920 άρθρο 108 παρ.3

5.4 Έλεγχος του Ενοποιημένου Ισολογισμού και του Λογαριασμού Αποτελεσμάτων

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η κυριότερη υποχρέωση του υπεύθυνου για τον έλεγχο των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι η πιστοποίηση ότι οι καταστάσεις αυτές έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τον νόμο 2190/1920.

Ειδικότερα ως προς τον ενοποιημένο ισολογισμό και τον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων ο Ελεγκτής πρέπει να ελέγξει αν η κατάρτιση αυτών έγινε σύμφωνα με τις αρχές, τις μεθόδους και τους κανόνες που προβλέπει ο προαναφερόμενος νόμος²⁶ οι οποίες είναι οι παρακάτω:

(α) Αρχές κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

- Αρχή της σαφήνειας και της νόμιμης κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων
- Αρχή της πραγματικής εικόνας της περιουσιακής διάρθρωσης, της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσης του ομίλου
- Αρχή του αμετάβλητου των μεθόδων ενοποίησης
- Αρχή των αμοιβαίων απαλείψεων των διεταιρικών υποχρεώσεων, απαιτήσεων, εσόδων, εξόδων και τυχόν κερδών ή ζημιών από διεταιρικές συναλλαγές
- Αρχή της ίδιας ημερομηνίας κατάρτισης των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων με αυτήν του κλεισίματος των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων της μητρικής
- Αρχή της συγκρισιμότητας των διαδοχικών ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων

(β) Ομοιόμορφες μέθοδοι και κανόνες αποτίμησης

- Η αποτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις μεθόδους και τους κανόνες του Ν.2190/1920.
- Οι μέθοδοι αποτίμησης πρέπει να είναι ομοιόμορφες για όλες τις ενοποιούμενες επιχειρήσεις
- Η κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων από την υπόχρεη επιχείρηση πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις ίδιες μεθόδους αποτίμησης που εφαρμόζει αυτή για τις δικές της ετήσιες οικονομικές καταστάσεις

(γ) Κανόνες για τη δομή του ενοποιημένου ισολογισμού και του ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων

²⁶ Ν. 2190/1920

- Η δομή και η κατά νόμο μορφή εμφάνισης των οικονομικών καταστάσεων απαγορεύεται να μεταβάλλονται από τη μία χρήση στην άλλη. Παρέκκλιση επιτρέπεται μόνο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις που αιτιολογούνται και αναφέρονται στο προσάρτημα.
- Τα υποδείγματα του ισολογισμού και του λογαριασμού αποτελεσμάτων πρέπει να ακολουθούνται με τις αναγκαίες προσαρμογές που επιβάλλονται από τις ιδιομορφίες των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων σε σχέση με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις

(δ) Τεχνικοί κανόνες κατάρτισης του ενοποιημένου ισολογισμού και ενοποιημένου λογαριασμού αποτελεσμάτων

- Εφαρμογή των κανόνων της ολικής ενοποίησης
- Κανόνες συμψηφισμού της αξίας των συμμετοχών στις εξαρτημένες με την καθαρή θέση αυτών
- Διαφορές ενοποίησης και λογιστικός χειρισμός αυτών
- Απεικόνιση δικαιωμάτων μειοψηφίας στα ίδια κεφάλαια και στα αποτελέσματα
- Εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής της καθαρής θέσης για συμμετοχές σε μη ενοποιούμενες συγγενείς επιχειρήσεις

5.5 Έλεγχος του Ενοποιημένου Προσαρτήματος και της Ενοποιημένης Έκθεσης Διαχείρισης

Μεταξύ των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνεται και το ενοποιημένο προσάρτημα του ισολογισμού και λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης. Ο ελεγκτής πρέπει να πιστοποιεί ότι και το ενοποιημένο προσάρτημα έχει καταρτιστεί σύμφωνα με το νόμο γιατί αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Λόγω του ότι το ενοποιημένο προσάρτημα δεν δημοσιεύεται, όπως γίνεται με τον ενοποιημένο ισολογισμό και τον ενοποιημένο λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, ο ελεγκτής πρέπει να αναφέρει στο πιστοποιητικό του ότι έλεγξε και την κατά νόμο κατάρτιση του ενοποιημένου προσαρτήματος.

Ο έλεγχος της κατάρτισης του ενοποιημένου προσαρτήματος έγκειται στην επαλήθευση ότι περιλαμβάνονται σε αυτό όλες οι πληροφορίες, επεξηγήσεις και αναλύσεις που επιβάλλει ο νόμος.

Επιπλέον η πιστοποίηση του ελεγκτή πρέπει να αναφέρει ότι η ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης βρίσκεται σε συμφωνία με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της ίδιας χρήσης.

5.6 Εκθέσεις Ελέγχου

Η έκφραση της άποψης του Ορκωτού ελεγκτή μπορεί να γίνει με συνοπτική ή με εκτενή έκθεση που βασίζεται κυρίως στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, λιγότερο στον εκτενή τύπο έκθεσης ο οποίος σπάνια χρησιμοποιείται σήμερα και βασίζεται σε επιπλέον συμπληρωματικές πληροφορίες της επιχείρησης και τέλος στην ειδική έκθεση ελέγχου που η διατύπωση της είναι διαφορετική από εκείνη της συνοπτικής έκθεσης ελέγχου.

5.6.1 Συνοπτική Έκθεση Ελέγχου

Ορισμένα βασικά στοιχεία των συνοπτικών εκθέσεων τα οποία είναι απαραίτητα ώστε να τις κατανοήσουμε είναι τα παρακάτω. Η έκθεση αυτή των ελεγκτών εκφράζει τη γνώμη τους για την εταιρεία.. Από την έκθεση αυτή είναι απαραίτητο να προκύπτει με σαφήνεια ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2190/1920, ότι απεικονίζουν την περιουσιακή διάρθρωση, τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα του συνόλου των επιχειρήσεων που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση. Επιπλέον η γνώμη αυτή των ελεγκτών είναι σημαντική γιατί δείχνει γενικότερα αν οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις παραπλανούν ή όχι.

Η έκθεση αυτή συντάσσεται από τον ελεγκτή και υποβάλλεται²⁷ στην τακτική γενική συνέλευση των μετόχων και στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Επιπλέον δημοσιεύεται υποχρεωτικά μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης.

Τα θέματα στα οποία δίνεται έμφαση και τα οποία πρέπει να σημειώνει ο ελεγκτής στην έκθεση είναι τα εξής:

- Αν οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις που ελέχθησαν έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές αρχές της λογιστικής.
- Αν έχουν τηρηθεί με συνέπεια οι λογιστικές αρχές σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

²⁷ Ν.2190/1920 άρθρο 37

- Αν οι υποσημειώσεις στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις είναι επεξηγηματικές και επαρκείς.
- Την γνώμη του για την αξιοπιστία των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων ή διαφορετικά να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους δεν μπορεί να εκφέρει γνώμη.

5.6.2 Εκτενής Έκθεση και Διάφορα άλλα Είδη

Η εκτενής έκθεση ελέγχου περιέχει πληροφορίες συμπληρωματικές και αναλυτικές των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να αναφέρουν τις πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν, να τις έχουν ελέγξει, να έχουν γνώμη για την αξιοπιστία τους και γενικότερα να πάρουν την ευθύνη για την χρησιμοποίησή τους. Ο έλεγχος που γίνεται στις συμπληρωματικές πληροφορίες είναι ο ίδιος με τα γενικά πρότυπα ελέγχου και οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται μπορεί να είναι :Αριθμοδείκτες, γενικό επίπεδο τιμών, στοιχεία του ισολογισμού, συνοπτικοί πίνακες των εργασιών της επιχείρησης κλπ.

Εκθέσεις ελέγχου ατομικών επιχειρήσεων

Γίνεται έλεγχος του ισολογισμού της επιχείρησης, του λογαριασμού των αποτελεσμάτων χρήσης, των μεταβολών της οικονομικής κατάστασης της χρήσης που έληξε. Δεν περιλαμβάνονται τα προσωπικά περιουσιακά στοιχεία, οι υποχρεώσεις, τα έσοδα και οι δαπάνες που δεν εμφανίζονται στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης. Τέλος μπορεί να εμφανιστούν προβλήματα στις εκθέσεις ελέγχου των ατομικών επιχειρήσεων σε περιπτώσεις όπου ο ιδιοκτήτης της επιχείρησης έχει και άλλα επιχειρηματικά συμφέροντα εκτός της επιχείρησης στην οποία γίνεται ο έλεγχος και ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν χρήματα της επιχείρησης για την πληρωμή του φόρου εισοδήματος των ιδιοκτητών, όπως και άλλων προσωπικών εξόδων αυτών.

Και στις δύο αυτές περιπτώσεις θα πρέπει να γίνει σαφής αναφορά των γεγονότων αυτών και πλήρης διαχωρισμός των εξόδων.

5.6.3 Τα Υπέρ και τα Κατά των Εκθέσεων Ελέγχου

Ο υπεύθυνος ή οι υπεύθυνοι για τον έλεγχο των ενοποιημένων λογαριασμών πρέπει να εκφράζουν την γνώμη τους για το κατά πόσο η ενοποιημένη ετήσια έκθεση αντιστοιχεί στους ενοποιημένους λογαριασμούς του ίδιου οικονομικού έτους²⁸.

Η έκφραση αυτή της ανεξάρτητης και ελεύθερης γνώμης του ελεγκτή που μπορεί να γίνει με τη μορφή συνοπτικών ή εκτενών εκθέσεων, αποτελεί τη βάση και προϋπόθεση όλων των ελέγχων και της ελεγκτικής διαδικασίας.

Κάποιες άλλες φορές που οι ελεγκτές έχουν πρόβλημα συμφωνίας με τη εταιρεία-πελάτη ως προς την χρησιμοποίηση των γενικά παραδεκτών προτύπων και αρχών στην διαδικασία ελέγχου, προσπαθούν να εφαρμόσουν εναλλακτικές διαδικασίες ελέγχου, αλλιώς πρέπει να αρνηθούν την έκφραση γνώμης, γιατί ορισμένες φορές ανεξάρτητα από το πόσο προσεγγμένα έχει γίνει η εργασία τους οι άνθρωποι που έχουν οφέλη από αυτή τείνουν να τους θεωρήσουν υπεύθυνους για τα σφάλματα και τα ελαττώματα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Σε αυτήν την περίπτωση ο ελεγκτής αφού συνεννοηθεί και με την διοίκηση πρέπει να γνωστοποιήσει τα στοιχεία εκείνα τα οποία αποτρέπουν οποιαδήποτε παραπληροφόρηση του αναγνώστη, καθώς οι αναγνώστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχουν την απαίτηση ο έλεγχος να είναι ολοκληρωμένος και οι εκθέσεις αξιόπιστες.

Οπότε σύμφωνα με τα παραπάνω καταλήγουμε στο γεγονός πως οι Ελεγκτές δεν μπορούν να εκφράσουν ανεπιφύλακτα πάντα την γνώμη τους ή δεν τους επιτρέπεται πάντα να κάνουν τον έλεγχο σύμφωνα με τα πρότυπα της ελεγκτικής.

²⁸ Ν.2190/1920 άρθρο 108 παρ.1

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Συμπερασματικά γίνεται αντιληπτό ότι η νέα διεθνή οικονομική κατάσταση που διαμορφώνεται σήμερα επιβάλλει όλο και περισσότερο στις επιχειρήσεις να επιλέξουν το δρόμο της συγχώνευσης και συνεργασίας με άλλες, ώστε να αντιμετωπίσουν τον έντονο ανταγωνισμό και να επικρατήσουν στους οικονομικούς τομείς που δραστηριοποιούνται. Η επιλογή της συνένωσης αποτελεί ένα τρόπο συνεργασίας που όλο και περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν σήμερα. Ο τρόπος αυτός πραγματοποιείται με την εξαγορά, συγχώνευση, συνένωση ή ίδρυση νέων εταιρειών. Ο έλεγχος της λειτουργίας των νέων αυτών εταιρειών και οι χρηματοοικονομικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται από κοινού άσχετα που η κάθε μία αποτελεί ένα αυτοτελές νομικό πρόσωπο.

Η ενοποίηση των επιχειρήσεων για λόγους ανταγωνιστικούς στο οικονομικό κύκλωμα διαχωρίζεται σε κάθετη, οριζόντια, διαγώνια ή συμπληρωματική και είναι ανάλογη με τις δραστηριότητες της κάθε επιχείρησης. Η μορφή ενοποίησης επιχειρήσεων που εφαρμόζεται συχνότερα, είναι η κεφαλαιακή δέσμευση, με την οποία αποκτάται η πλειοψηφία συμμετοχής σε μια ή περισσότερες επιχειρήσεις. Εκτός όμως από την κεφαλαιακή δέσμευση υπάρχει και η περίπτωση μια επιχείρηση να ασκεί έλεγχο έχοντας μειοψηφική συμμετοχή, ακολουθώντας κάποιο καταστατικό ή ένα είδος συνεργασίας με τους μετόχους. Όλοι αυτοί οι συνασπισμοί/συγχωνεύσεις αποκαλούνται όμιλοι επιχειρήσεων και διοικούνται από την μητρική. Τα πλεονεκτήματα που αποκομίζουν οι επιχειρήσεις που συνενώνονται σε ομίλους καθώς και η δημιουργία θυγατρικών οργανισμών είναι σημαντικά. Μερικά από αυτά είναι η διευκόλυνση στη χρηματοδότηση, αντικειμενικός καθορισμός των κερδών ή της ζημίας, διαχωρισμός των λειτουργιών του ομίλου καθώς και κοινός έλεγχος με διατήρηση όμως της ατομικότητας.

Η πραγματική οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων που απαρτίζουν ένα όμιλο δεν απεικονίζονται στο σύνολό τους αφού από τη μια μεριά θεωρείται επένδυση η αξία των συμμετοχών σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις και από την άλλη εμφανίζονται σαν έξοδα και έσοδα που είναι αποτέλεσμα διαιτηρικών συναλλαγών. Επομένως παρουσιάζει δυσκολία η εξέταση από ένα τρίτο άτομο της οικονομικής κατάστασης ενός ομίλου και δυσνόητη. Η σύνταξη ενός ενιαίου λογαριασμού και ισολογισμού αποτελεσμάτων χρήσης μπορεί ικανοποιητικά να απεικονίσει την συνολική εικόνα των επιχειρήσεων που απαρτίζουν ένα όμιλο, ο οποίος έχει έμμεσες ή άμεσες συμμετοχές στο κεφάλαιο άλλων επιχειρήσεων ώστε να γίνει κατανοητή από ένα τρίτο άτομο, μέτοχο ή εταίρο. Συντάσσονται δηλαδή σε κάθε

όμιλο οικονομικές καταστάσεις στις οποίες αναφέρονται τα αποτελέσματα από το σύνολο των επιχειρήσεων που παίρνουν μέρος στην ενοποίηση, η περιουσιακή κατάσταση καθώς και η χρηματοοικονομική θέση. Πολλές φορές όμως δημιουργείται προβληματισμός στους οικονομικούς αναλυτές και τους μετόχους, για το κατά πόσο οι οικονομικές αυτές καταστάσεις παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης. Οι περισσότεροι πιστεύουν μάλιστα ότι η πραγματική εικόνα απεικονίζεται μόνο στις επιμέρους ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

Πολλά από τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην απεικόνιση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων επιλύονται συνεχώς με την συνεχή πρόοδο και εξέλιξη της λογιστικής επιστήμης. Ακόμα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την ενοποίηση και κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων εξαλείφονται με τις παρατηρήσεις και λύσεις που δίνονται από τους λογιστικούς ελεγκτές.

Αποδεικνύεται λοιπόν ότι δεν αποτελούν αξεπέραστο εμπόδιο τα προβλήματα και οι ιδιομορφίες, που παρουσιάζονται κατά την ενοποίηση οργανισμών στην περίπτωση που χρειάζεται να γίνει πραγματική απεικόνιση της περιουσιακής κατάστασης ενός ομίλου, με την προϋπόθεση βέβαια ότι οι ελεγκτές που καταρτίζουν τις οικονομικές καταστάσεις ακολουθούν όλους τους απαραίτητους κανόνες.

Πολλοί οικονομικοί αναλυτές πιστεύουν ότι οι χρηματοοικονομικοί δείκτες που προκύπτουν από τις επιμέρους οικονομικές καταστάσεις είναι παραπλανητικοί και αντικρούονται από το γεγονός ότι τα αποτελέσματα πολλών ερευνών αποδεικνύουν ότι οι δείκτες που εξάγονται από αυτές τις καταστάσεις δείχνουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης σε σχέση με αυτές που εξάγονται από την μητρική επιχείρηση.

Συμπεραίνεται ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την πραγματική περιουσιακή κατάσταση ενός ομίλου με την βοήθεια των οποίων παρουσιάζεται η χρηματοοικονομική θέση και τα λειτουργικά αποτελέσματα μιας ομάδας συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Από την παρουσίαση των ενοποιημένων αυτών καταστάσεων οι μέτοχοι μπορούν να έχουν σαφή εικόνα της οικονομικής κατάστασης και της πορείας των εργασιών του ομίλου.

Το βασικό πλεονέκτημα της απορρόφησης θυγατρικών είναι η περικοπή του κόστους και η ανάπτυξη κάθε δυνατής συνέργειας μεταξύ των ενοποιημένων επιχειρήσεων. Για την επίτευξη των στόχων αυτών πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στον έλεγχο του κόστους, στον περιορισμό του προσωπικού και στις διαφορετικές επιχειρησιακές κουλτούρες των επιμέρους εταιρειών. Η εξαγορά ή η συγχώνευση καλό θα είναι να γίνει από την αρχή σε φιλικό κλίμα προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία όσο πιο επιτυχώς και ανώδυνα

γίνεται. Οι εξαγορές που ξεκίνησαν ως αλώσεις των εταιρειών - στόχων είχαν πάντα σχεδόν μειωμένη απόδοση λόγω του κακού κλίματος που υπήρχε και την αποτυχία στην συνεργειών. Είναι απολύτως απαραίτητο για την εξαγοράζουσα επιχείρηση να γνωρίζει γιατί θέλει αυτή τη συμφωνία και να έχει επιχειρήματα να το στηρίξει προκειμένου να πείσει τους εξαγοραζόμενους, το προσωπικό της, και βέβαια, εκείνους που θα επενδύσουν σε αυτή. Συχνά οι επιχειρήσεις μπροστά σε μια μεγάλη ευκαιρία δεν διστάζουν να ανατρέψουν τη στρατηγική τους.

Είναι πολύ σημαντικό κατά την προετοιμασία και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξαγοράς μιας επιχείρησης να γνωρίζουν τα διοικητικά στελέχη τη μέγιστη τιμή που μπορούν να πληρώσουν για την εξαγορά. Πολλές φορές τα στελέχη παρασύρονται από την επιθυμία τους να πραγματοποιήσουν την εξαγορά και προσφέρουν περισσότερα χρήματα, ενώ θα πρέπει να διατηρούν τη ψυχραιμία τους και να μην ξεπερνούν τη μέγιστη τιμή που έχουν ορίσει. Λόγω της ανησυχίας που χαρακτηρίζει συνήθως το προσωπικό των εταιρειών που συγχωνεύονται ή γίνονται αντικείμενο εξαγοράς, είναι σημαντικό να μοιραστούν, τα ανώτατα στελέχη των δύο εταιρειών με το προσωπικό τους, το όραμα και την αποστολή της νέας εταιρείας, έτσι ώστε να αντιληφθούν οι εργαζόμενοι σε όλα τα επίπεδα το ρόλο τους μέσα στη νέα πραγματικότητα της επιχείρησης και να αρχίσουν να νιώθουν πιο άνετα μέσα σε αυτή (όσο αυτό είναι εφικτό), αποκτώντας σιγά-σιγά την παλιά τους αφοσίωση και εμπιστοσύνη.

Είναι σημαντικό κάποιες διαδικασίες να γίνουν γρήγορα και σε σύντομο χρονικό διάστημα από το κλείσιμο της συμφωνίας προκειμένου να εξομαλυνθεί η κατάσταση, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι έτσι θα λυθούν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν με τον ανθρώπινο παράγοντα. Η εξαγορά ή η συγχώνευση πρέπει να έχει στόχο την κοινή ανάπτυξη. Δεν πρέπει να γίνεται εστίαση στην περικοπή κόστους αλλά και στην προστιθέμενη αξία. Η πραγματικότητα είναι ότι η περικοπή κόστους είναι συχνά στο επίκεντρο των προσπαθειών. Κατά συνέπεια οι ευκαιρίες ανάπτυξης συχνά αγνοούνται.

Είναι επίσης απαραίτητο να γνωρίζουν οι εξαγοράζουσες επιχειρήσεις την κουλτούρα της υποψήφιας εταιρείας έτσι ώστε να αποφευχθούν οδυνηρές εκπλήξεις. Αν αυτό το κομμάτι της διαδικασίας παραμεληθεί τότε σίγουρα θα δημιουργηθούν εντάσεις και προβλήματα, από τη διαφορετικότητα, εμφανή ή όχι, μεταξύ των δύο επιχειρήσεων. Εάν δύο επιχειρήσεις θέλουν να συγχωνευτούν με επιτυχία πρέπει να φροντίσουν να δημιουργήσουν μια κοινή κουλτούρα που θα βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό και στις κοινές αξίες.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αθιανός Σ. & Κωνσταντινούδης Κ. (2004) «Εισαγωγή στην ανάλυση Ενοποιημένων Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων: Σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 22, 27, 28, 31 και το Δ.Π.Χ.Π. 3». Αθήνα: Β. Γκιούρδας
- Σακέλλης Ε. & Πρωτοψάλτης Ν. (1991) «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις: Σύμφωνα με την ισχύουσα εμπορική νομοθεσία και τη διεθνή πρακτική». Αθήνα: Βρυκούς
- Νεγκάκης Χ. & Ταχυνάκης Π. (2013) «Σύγχρονα θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου», εκδόσεις: διπλογραφία
- Walter B. Meigs, E. John Larsen, Robert F. Meigs, Μετάφραση: Θ. Διαμαντόπουλος, Ι. Ταλαρούγκας. Αθήνα: Παπαζήση
- Άγγελος Α. Τσακλάγκανος «Ελεγκτική»
- Αισιόπουλος Κ. «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις». Αθήνα
- Αληφαντής Γ. «Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις: Νομοθεσία και πρακτική». Αθήνα
- Ντζανάτος Δ. (2008) «Τα διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα ελληνικά». Αθήνα; Καστανιώτη
- Παπάς Α. «Εισαγωγή στην Ελεγκτική»

Ξένη

- Cook, R., (1993) “Auditing Acquisitions: Part 2 - Post Acquisition Review”, *Managerial Auditing Journal*, 8(2), p.p. 25-31.
- Lees, St. (1992) “Auditing Mergers and Acquisitions - Caveat Emptor”, *Managerial Auditing Journal*, 7(4), p.p. 6-11.
- Bourantas, D., and Nicandrou Ir., (1998) “Modelling post-acquisition employee behavior: typology and determining factors”, *Employee Relations*, 20(1), p.p. 73-91

- Johnson, Ph., Cassell, C., Close, P., and Duberley, J., (2001) “Performance evaluation and control: supporting organizational change”, *Management Decision*, 39(10), p.p. 841-850
- Beets, S. and Styger, P., (2001), “Strategic Risk Management Practices as a Prerequisite in Bank Merger and Acquisition Feasibility Studies”, Potchefstroom University for Christian Higher Education
- Schraeder, M. and Self, D. (2003) “Enhancing the success of mergers and acquisitions: an organizational cultural perspective”, *Management Decision*, 41(5), p.p. 511-522
- Melville, R. (2003). “The contribution internal auditors make to strategic management”, *International Journal of Auditing*, 7(3), pp. 209-22.
- Selim, G., Sudarsanam, S., and Lavine, M., (2003) “The Role of Internal Auditors in Mergers, Acquisitions and Divestitures: An International Study”, *International Journal of Auditing*, vol. 7, p.p. 223–245
- Leung, P., Cooper, B.J. & Robertson, P. (2004), *The Role of Internal Audit in Corporate Governance and Management*, RMIT Publishing, Melbourne.
- Bierstaker, J. L. and Thibodeau, J. C. (2006). “The effect of format and experience on internal control evaluation”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21, No. 9, pp.877-891
- Casal, C. and Fontela, Ed. (2007) “Transfer of socially complex knowledge in mergers and acquisitions”, *Journal of Knowledge Management*, 11(4), pp. 58-71
- Durbin, N. R. (2006-2007). “Building an Antifraud Framework”, *Bank Accounting & Finance*
- Allegrini, M. and D’Onza, G., Paape, L., Melville, R. and Sarens, G. (2006). “The European literature review on internal auditing”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21, No. 8, pp.845-853

Site

<http://www.typosad.gr/2190.pdf>

<http://www.logistis.gr/default.asp?pid=203&la=1>

<http://www.logistis.gr/default.asp?pid=203&la=1>

http://www.cylaw.org/nomoi/enop/ind/2009_1_42/section-sca9848a91-bed2-3682-28b3-6aac98730cd4.html

http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/businesses/company_law/l26001_el.htm

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse2/sdo/log/2007/Vourvachi/attached-document/2007Vourvachi.pdf>